

หนังสือเรียน สาร:การพัฒนาสังคม รายวิชาเลือก

ความเป็นพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย รหัสวิชา สด02002

ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย
ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ

ห้ามจำหน่าย

หนังสือเรียนเล่มนี้จัดพิมพ์ด้วยเงินงบประมาณแผ่นดินเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
ลิขสิทธิ์เป็นของสำนักงาน กศน. จังหวัดเชียงใหม่

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาเลือก วิชาความเป็นพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย รหัสวิชา สค 02002 ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และ ประสบการณ์ ซึ่งเป็นไปตามหลักการและปรัชญาการศึกษานอกระบบและพระราชบัญญัติส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีสติปัญญา มีศักยภาพในการประกอบอาชีพและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ดังนั้น เพื่อให้การจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษามีประสิทธิภาพ สถานศึกษาต้องใช้หนังสือ เรียนที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของสถานศึกษา หนังสือเล่มนี้ได้ประมวลองค์ความรู้ กิจกรรมเสริมทักษะ แบบวัดประเมินผลการ เรียนรู้ไว้อย่างครบถ้วน โดยองค์ความรู้ที่ได้นำเสนอหาสาระตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ นำมาเรียบเรียงอย่างมี มาตรฐานของการจัดทำหนังสือเรียน เพื่อให้ผู้เรียนอ่านเข้าใจง่าย สามารถอ่านและค้นคว้าด้วยตนเองได้ อย่างสะดวก

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนสาระรายวิชา ความเป็นพลเมืองไทยในระบอบ ประชาธิปไตย รหัสวิชา สค 02002 เล่มนี้จะเป็นสื่อการเรียนการสอนที่อำนวยความสะดวกต่อการเรียนตาม หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามมาตรฐาน ตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรทุกประการ

คณะผู้จัดทำ

สำนักงาน กศน.จังหวัดเชียงใหม่

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ 4 การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม จิตอาสา และความภูมิใจในความเป็นไทย	32
แผนการเรียนรู้ประจำบทที่ 4	33
เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม จิตอาสาและความภูมิใจในความเป็นไทย	35
เรื่องที่ 2 คุณธรรม จริยธรรมของการเป็นพลเมืองดี	37
เรื่องที่ 3 การมีจิตอาสาในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในชุมชน สังคม	39
เรื่องที่ 4 ความภูมิใจในความเป็นไทยเพื่อส่งเสริมความปรองดอง กิจกรรมท้ายบทที่ 4	39 40
แบบทดสอบหลังเรียน	42
บรรณานุกรม	44
คณะผู้จัดทำ	45
คณะบรรณาธิการ/ปรับปรุงแก้ไข	46

คำอธิบายรายวิชา สค 02002 ความเป็นพลเมืองไทยในระบบประชาธิปไตย

สาระการพัฒนาสังคมและชุมชน

ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย

จำนวน 1 หน่วยกิต (40 ชั่วโมง)

มาตรฐานที่ 5.2 มีความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณค่าและสืบทอดศาสนา วัฒนธรรมประเพณี เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐานที่ 5.3 ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย มีจิตสาธารณะเพื่อความสงบสุขของสังคม

ศึกษาและฝึกทักษะเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

ประชาธิปไตยสู่ความเป็นพลเมืองดี หมายความว่า ความสำคัญของความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย หลักการทางประชาธิปไตยที่สำคัญ หลักอำนาจอธิปไตย ความเสมอภาค หลักนิติธรรม หลักเหตุผล หลักการถือเสียงข้างมาก หลักประนีประนอม แนวทางปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ตามวิถีประชาธิปไตย 3 ด้าน ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการปกครอง การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

การเสริมสร้างความปรองดองในสังคมไทย ความหมาย ความสำคัญ ของการเสริมสร้างความปรองดองในสังคมไทย แนวทางการเสริมสร้างความปรองดองและตัวอย่างกิจกรรมการเสริมสร้างความปรองดองในสังคมไทย

การเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ เหตุการณ์สำคัญ ๆ ในการปรองดองประเทศของพระมหากษัตริย์ไทย พระราชกรณียกิจสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีต่อปวงชนชาวไทย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม จิตอาสา และความภูมิใจในความเป็นไทย ความหมาย ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม จิตอาสา และความภูมิใจในความเป็นไทย ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ความมีระเบียบวินัย ความกล้าทางจริยธรรม ความรับผิดชอบ การเสียสละ การตรงต่อเวลา การมีจิตอาสาในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในชุมชน สังคม ความภูมิใจในความเป็นไทยเพื่อส่งเสริมความปรองดอง เช่น วัฒนธรรม การแต่งกาย กิริยามารยาท มีสัมมาคารวะ ฯลฯ

การจัดประสบการณ์เรียนรู้

1. ผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนจึงต้องมีทัศนคติ และพฤติกรรมเป็นประชาธิปไตยได้แก่

- เคารพในความคิดเห็นของผู้เรียนทุกคน
- ยอมรับในความแตกต่างที่หลากหลายของผู้เรียน ทั้งด้านร่างกาย บุคลิกภาพสติปัญญา และอารมณ์

- รู้จักประสานประโยชน์โดยถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

- ใช้เหตุผลและปัญญาในการแก้ไขปัญหาและความขัดแย้ง

รวมทั้งควรได้สังเกตและบันทึกพฤติกรรมผู้เรียนที่จำเป็นต้องแก้ไขหรือพัฒนาคุณลักษณะประชาธิปไตยในขณะที่ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

2. จัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีพฤติกรรมหรือวิถีชีวิต ประชาธิปไตย มีเจตคติ ค่านิยม และศรัทธาการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับวัยวุฒิของผู้เรียนในรูปแบบที่หลากหลาย ได้แก่

- การเล่นเกม และการสังเกตการเล่นตามกฎกติกา
- การฟังกรณีศึกษาและร่วมแสดงความคิดเห็น
- การแสดงบทบาทสมมุติ และร่วมอภิปราย
- การวาดภาพ การเล่าเรื่องจากภาพ การเขียนบรรยายโดยเสรี
- การสร้างแผนผังความคิด การจัดนิทรรศการ การประกวดผลงาน
- การสำรวจสภาพปัจจุบันของห้องเรียน สถานศึกษา ตลาด ชุมชน ท้องถิ่นและประเทศ
- การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การศึกษาแหล่งเรียนรู้ การทำโครงการ
- การศึกษาเอกสารและตอบประเด็นคำถาม การวิพากษ์ การวิจารณ์ ข่าวสารข้อมูล
- การฝึกปฏิบัติ ฝึกการวิเคราะห์จากสถานการณ์ต่าง ๆ
- ฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์จากสถานการณ์จริงด้วยการตั้งประเด็นคำถามที่เหมาะสม
- สังเกตและเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของการดำเนินชีวิตในสังคมโดยใช้เหตุผล และเคารพในความแตกต่าง
- ฝึกฝนการแก้ไขความขัดแย้งด้วยการฟังและสื่อสารอย่างสันติ
- แสดงความเชื่อและความคิดเห็นอย่างเสรี โดยผู้สอนมีบทบาทในการเชื่อมโยงทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิตอย่างเท่าเทียมกันตามวิถีประชาธิปไตย
- ฝึกฝนและเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตามกฎกติการะเบียบของสังคมโดยเริ่มต้นตั้งแต่กฎกติกา ของเกม กฎกติกาของครอบครัว กฎระเบียบของสถานศึกษา ข้อบังคับของชุมชน กฎหมายของ บ้านเมือง รวมทั้งขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของชาติ
- การทำงานเป็นกลุ่มที่เน้นบทบาทของผู้นำและบทบาทของสมาชิกกลุ่มตามวิถีประชาธิปไตย
- ได้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวมของครอบครัว สถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น ของตนตามสถานการณ์จริง
- ได้สำรวจ เผชิญปัญหาและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของครอบครัว ชุมชนท้องถิ่นของตนเอง
- ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมประชาธิปไตยในระดับต่าง ๆ เช่น ธรรมนูญการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ เป็นต้น
- ได้ร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น การรักษาสีเสื้อแดง การบำเพ็ญประโยชน์ในกิจการสาธารณะ เป็นต้น
- ฝึกฝนให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะ เช่น การแบ่งปัน การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน และดำรงตนเป็นผู้ยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม เป็นต้น

3. จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และประเทศชาติตามวิถีประชาธิปไตย ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง การติดตามข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบันสนใจเรียนรู้ทั้งเรื่องของไทย ประเทศเพื่อนบ้านและเรียนรู้ความเป็นสากล เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันได้แก่

- ฝึกฝนทักษะในกิจกรรมที่เป็นผลให้ผู้เรียนรับรู้ศักยภาพของตนเอง ทั้งทางร่างกายสติปัญญา อารมณ์ เพื่อการพัฒนาตน

- มีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนตรวจสอบและประเมินพฤติกรรมของตนเองและเพื่อน ๆ
- มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้เห็นคุณค่าของการปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่อง
- ฝึกฝนทักษะวิเคราะห์ข่าวสารบ้านเมืองการวิพากษ์วิจารณ์ โดยใช้เหตุผลและข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง
- วิเคราะห์ปัญหาทางการเมืองทั้งของไทยและต่างประเทศด้วยข้อเท็จจริงและเหตุผล

ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการเป็นพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยการเลือกคนดีมีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม อย่างแท้จริง เห็นคุณค่าและมีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาประชาธิปไตย และพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการบริหารดูแลประเทศ และพัฒนาสังคมให้มีความผาสุก และเจริญรุ่งเรืองต่อไป

การวัดและประเมินผล

จากการสังเกต การมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ การอภิปรายเชิงเปรียบเทียบ ส่งรายงานและการทดสอบ

รายละเอียดคำอธิบายรายวิชา
 สค 02002 ความเป็นพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย
 สาระการพัฒนาสังคมและชุมชน
 ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย
 จำนวน 1 หน่วยกิต 40 ชั่วโมง

มาตรฐานที่ 5.2 มีความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณค่าและสืบทอดศาสนา วัฒนธรรมประเพณี เพื่อการ
 อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐานที่ 5.3 ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย มีจิตสาธารณะเพื่อความสงบสุข
 ของสังคม

ที่	หัวข้อเรื่อง	ตัวชี้วัด	กรอบเนื้อหาสาระ	ชั่วโมง
1.	ประชาธิปไตยสู่ความเป็นพลเมือง	1. อธิบายความหมาย ความสำคัญของความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย 2. อธิบายหลักการทางประชาธิปไตยที่สำคัญ 3. อธิบายแนวทางการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย 4. จัดกิจกรรมส่งเสริมการเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	- ความหมาย ความสำคัญของความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย - หลักการทางประชาธิปไตยที่สำคัญ อาทิ หลักอำนาจอธิปไตย หลักความเสมอภาค หลักนิติธรรม หลักเหตุผล หลักการถือเสียงข้างมาก หลักประนีประนอม - แนวทางการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย 3 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการปกครอง - การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	4
2.	การเสริมสร้างความปรองดองในสังคมไทย	1. บอกความหมาย ความสำคัญของการเสริมสร้างความปรองดองในสังคมไทย 2. อธิบายแนวทางการเสริมสร้างความปรองดองในสังคมไทย	- ความหมาย ความสำคัญของการเสริมสร้างความปรองดองในสังคมไทย - แนวทางการเสริมสร้างความปรองดองในสังคมไทย รากฐานความขัดแย้งในสังคมไทย ลักษณะความขัดแย้งของ	15

ที่	หัวข้อเรื่อง	ตัวชี้วัด	กรอบเนื้อหาสาระ	ชั่วโมง
		3. นำแนวทางการเสริมสร้างความปรองดองไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน	สังคมไทยในปัจจุบัน แนวทางสู่สังคม สมานฉันท์ - ตัวอย่างกิจกรรมการเสริมสร้าง ปรองดองในสังคมไทย	
3.	การเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	1. อธิบายถึงความสำคัญของการมีสถาบันพระมหากษัตริย์ 2. อธิบายพร้อมยกตัวอย่างเหตุการณ์สำคัญ ๆ ในการปกครองประเทศของพระมหากษัตริย์ไทย 3. มีส่วนร่วมในกิจกรรมเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	- ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ - เหตุการณ์สำคัญ ๆ ในการปกครองประเทศของพระมหากษัตริย์ไทย - พระราชกรณียกิจที่สำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีต่อปวงชนชาวไทย - การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	6
4.	การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม จิตอาสา และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย	1. อธิบายความหมาย ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม จิตอาสา และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย 2. อธิบายคุณธรรม จริยธรรมของการเป็นพลเมืองดี 3. มีจิตอาสาในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในชุมชน สังคม 4. แสดงออกถึงความภูมิใจในความเป็นไทย	- ความหมาย ความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม จิตอาสา และความภาคภูมิใจ ในความเป็นไทย - คุณธรรมจริยธรรมของการเป็นพลเมือง ดี ได้แก่ ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความกล้าทางจริยธรรม ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา ความ สามัคคี - การมีจิตอาสาในการดำเนินชีวิตร่วมกับ ผู้อื่นในชุมชน สังคม - ความภูมิใจในความเป็นไทยเพื่อส่งเสริม ความปรองดอง เช่น ความภูมิใจใน แผ่นดินไทยที่ต้องร่วมปกป้องดูแลรักษา/ ความภูมิใจในความเป็นไทยที่เป็นคนรัก สันติเอื้ออาทรต่อกันไม่เห็นแก่ตัว รับฟัง เหตุผล ให้อภัย มีสัมมาคารวะ ฯลฯ	15

แบบทดสอบก่อนเรียน

คำชี้แจง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุด

- ข้อใดคือความหมายของ “พลเมืองดี” ที่ถูกต้อง
 - คนที่มีจิตใจดี
 - คนที่นับถือศานาพุทธ
 - คนที่ปฏิบัติตามประเพณี
 - คนที่ปฏิบัติตามหน้าที่พลเมือง
- ความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ข้อใดถูกต้องที่สุด
 - ประชาชนผู้มีอำนาจ
 - ประชาชนผู้เป็นใหญ่
 - ประชาชนต้องพึ่งพาอาศัยกัน
 - ประชาชนต้องตัดสินใจในทุกๆ เรื่อง
- จงบอกความหมายของ “พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย” ได้ถูกต้องที่สุด
 - พลเมืองดำเนินชีวิตบนทางสายกลาง
 - พลเมืองที่ยึดหลักประชาธิปไตยในสังคม
 - พลเมืองที่ยึดหลักประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต
 - พลเมืองที่ดำเนินชีวิตแบบครอบครัวประชาธิปไตย
- ใครเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
 - ต่ายซัปไล่แมวที่ชอบแอบเข้าบ้าน
 - ตุ๊กตาลูกให้คนชราที่นั่งบนรถเมล์
 - ตาลุงคนแก่วิ่งข้ามถนนตอนรถกำลังวิ่ง
 - ตัวชอบเด็ดดอกไม้ในสวนสาธารณะไปให้ครู
- ข้อใดคือหลักกรรม 3 ประการ ของการเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
 - การวธธรรม สามัคคีธรรม เมตตาธรรม
 - การวธธรรม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม
 - การวธธรรม เมตตาธรรม ปัญญาธรรม
 - สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม เมตตาธรรม
- ถ้านักเรียนกำลังมีข้อขัดแย้งกับเพื่อน นักเรียนจะแก้ปัญหาได้อย่างไร
 - ยอมรับเมื่อเพื่อนมีเหตุผลที่ดีกว่า
 - ให้เพื่อนในห้องตัดสินข้อขัดแย้ง
 - ตัดสินใจปัญหาตามความคิดตนเอง
 - แจ้งครูประจำชั้นให้เป็นผู้ตัดสินข้อขัดแย้ง
- ข้อใดแสดงถึงความเคารพในศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันของมนุษย์
 - รัฐบาลจัดสรรเงินสงเคราะห์คนพิการ
 - ให้คนพิการใช้ห้องน้ำร่วมกับคนปกติ
 - ให้คนพิการใช้บันไดร่วมกับคนปกติ
 - การจัดให้คนพิการเรียนร่วมกับคนปกติ

8. มานะถูกเพื่อนต่อย เขาโกรธมากแต่ไม่ได้ตอบเพื่อน แสดงว่ามานะยึดการปฏิบัติตนตามวิถีประชาธิปไตยข้อใด
- ก. รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล
 - ข. รู้จักการประนีประนอม
 - ค. รู้จักใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา
 - ง. รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง
9. ใครต่อไปนี้ปฏิบัติตนตามจารีตประเพณี วัฒนธรรมได้ถูกต้องที่สุด
- ก. ป้าสีทำบุญตักบาตรทุกวัน
 - ข. ลุงไทไม่นับถือศาสนาใดเลย
 - ค. ป้าสมใจไปร่วมงานผีตาโขน
 - ง. ลุงทองแดงรำเซ็งบั้งไฟในงานแห่บั้งไฟ
10. ถ้าทุกคนปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย จะเกิดผลอย่างไร
- ก. ทุกคนมีฐานะดีขึ้น
 - ข. ชุมชนจะไม่เกิดการขัดแย้ง
 - ค. ชุมชนมีวิถีชีวิตเรียบง่ายแบบชนบท
 - ง. ทุกคนในชุมชนไม่ต้องทำงานหนัก

บทที่ 1
ประชาธิปไตยสู่ความเป็นพลเมือง

สำนักงาน กศน. จังหวัด...

แผนการเรียนรู้ประจำบทที่ 1

บทที่ 1 ประชาธิปไตยสู่ความเป็นพลเมือง

สาระสำคัญ

หลักการสำคัญทางประชาธิปไตย แนวทางปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ส่งผลให้เกิดความเป็นพลเมืองไทยในวิถีชีวิตประชาธิปไตย ที่มีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักการทางประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ปฏิบัติตนตามกฎหมาย และเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีการช่วยเหลือเกื้อกูล ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เป็นสังคมและประเทศประชาธิปไตยอย่างแท้จริงหลักการทางประชาธิปไตย

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายความหมาย ความสำคัญ ของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้
2. อธิบายหลักการทางประชาธิปไตยที่สำคัญได้
3. อธิบายแนวทางการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยได้
4. อธิบายการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยได้

ขอบข่ายเนื้อหา

- เรื่องที่ 1 ความหมายของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย
 เรื่องที่ 2 หลักการทางประชาธิปไตยที่สำคัญ
 เรื่องที่ 3 แนวทางการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
 เรื่องที่ 4 จัดกิจกรรมส่งเสริมการเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ศึกษาเอกสารการสอน
2. ปฏิบัติกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมายในเอกสารการสอน
3. ศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น ตำราเรียน สื่อ สิ่งพิมพ์ต่างๆ กศน.ตำบล ห้องสมุด และอินเทอร์เน็ต

สื่อการสอน

1. เอกสารการสอนบทที่ 1
2. แหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น ตำราเรียน สื่อ สิ่งพิมพ์ต่างๆ กศน.ตำบล ห้องสมุด และอินเทอร์เน็ต
3. ใบงาน
4. กระดาษปรู๊ฟ
5. ปากกาเคมี

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
2. สังเกตทักษะกระบวนการ โดยใช้แบบประเมินทักษะและกระบวนการ
3. ตรวจสอบผลงาน โดยใช้แบบประเมินผล

บทที่ 1 ประชาธิปไตยสู่ความเป็นพลเมือง

เรื่องที่ 1. ความหมายของความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย

ความหมายของ “พลเมืองดี” ตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย

พลเมือง หมายถึง พลละกำลังของประเทศ ซึ่งมีส่วนเป็นเจ้าของประเทศ หมายถึง ประชาชนที่มีสัญชาติไทย มีสิทธิหน้าที่ เสรีภาพภายใต้กฎหมายไทย แตกต่างจากชาวต่างชาติที่เข้ามาเมืองมาเพื่อประกอบธุรกิจ เพื่อการท่องเที่ยวหรือหลบหนีเข้าเมือง บุคคลเหล่านี้เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว ไม่ถือว่าเป็นพลเมืองไทย

พลเมืองไทย หมายถึง บุคคลที่มีความเป็นไทย มีศิลปวิทยา มีธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อถือ ความคิดจิตใจที่จะรักษาความสามัคคี ความเป็นปึกแผ่นอยู่ในตนเองและสามารถที่จะถ่ายทอดความเป็นไทย สืบต่อไปยังคนรุ่นหลังอย่างถูกต้องและเหมาะสม

ความเป็นพลเมืองไทย หมายถึง การนำความเป็นไทยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งการคิดค้นปรับปรุง ดัดแปลงความเป็นไทยให้กับสถานการณ์ที่เป็นอยู่จริงทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง ระบอบประชาธิปไตย คือ ระบบการเมืองที่ประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ เจ้าของอำนาจอธิปไตยที่ปกครอง โดยประชาชนเพื่อประชาชน มีหลักการที่สำคัญคือหลักสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค หลักนิติธรรม หลักการใช้เหตุผล และหลักการยอมรับเสียงข้างมากที่ต้องเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย

วิถีประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการปฏิบัติตนที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการดำรงชีวิตตามความเป็นไทยกับการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหาร

“พลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย” หมายถึง พลเมืองที่มีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักการทางประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ปฏิบัติตนตามกฎหมาย และเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีการช่วยเหลือเกื้อกูล ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เป็นสังคมและประเทศประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

เรื่องที่ 2 หลักการทางประชาธิปไตยที่สำคัญ

อำนาจอธิปไตย

อำนาจอธิปไตย (Sovereignty) หมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครองรัฐหรือประเทศ ดังนั้น สิ่งอื่นใดจะมีอำนาจยิ่งกว่า หรือขัดต่ออำนาจอธิปไตยไม่ได้ อำนาจอธิปไตยย่อมมีความแตกต่างกันไปในแต่ละระบอบการปกครอง เช่น ในระบอบประชาธิปไตย อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน กล่าวคือ ประชาชนคือผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช อำนาจอธิปไตยเป็นของพระมหากษัตริย์ คือ กษัตริย์ เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ เป็นต้น อนึ่ง อำนาจอธิปไตยนี้นับเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของความเป็นรัฐเพราะการที่จะเป็นรัฐได้นั้น นอกจากจะต้องประกอบด้วยอาณาเขต ประชากรและรัฐบาลแล้วย่อมต้องมีอำนาจอธิปไตยด้วยกล่าวคือประเทศนั้นต้องเป็นประเทศที่สามารถมีอำนาจอธิปไตย (อำนาจอธิปไตย) ในการปกครองตนเองจึงจะสามารถเรียกว่า “รัฐ” ได้ ลักษณะสำคัญของอำนาจอธิปไตย มีดังต่อไปนี้

1. มีความเด็ดขาด (Absoluteness) หมายถึง การไม่มีอำนาจทางกฎหมายอื่นใดในรัฐเหนือกว่าอำนาจอธิปไตย และอำนาจอธิปไตยของรัฐย่อมไม่อาจจะถูกจำกัดโดยตัวบทกฎหมายใดๆ ได้
2. มีความถาวร (Permanence) หมายถึง อำนาจอธิปไตยมีลักษณะถาวร ซึ่งต่างกับรัฐบาล โดยรัฐบาลอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ แต่อำนาจอธิปไตยต้องอยู่ตลอดไปหากอำนาจอธิปไตยถูกทำลาย รัฐนั้นจะสูญสลายไปด้วย หรือพูดได้อีกอย่างหนึ่งว่า รัฐที่สูญเสียอำนาจอธิปไตยจึงหมดสิ้นความเป็นรัฐไปนั่นเอง

3. ใช้ได้เป็นการทั่วไป (Comprehensiveness) หมายถึง อำนาจอธิปไตยย่อมมีอำนาจเหนือบุคคลทุกคนที่อยู่อาศัยในรัฐนั้นอย่างไม่มีข้อยกเว้นและเป็นไปอย่างกว้างขวางที่สุดแล้วแต่ผู้ใช้อำนาจจะเห็นสมควรและองค์การทุกแห่ง บรรดาที่มีอยู่ในรัฐก็อยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตย แต่หากการที่ผู้แทนทางการทูตได้รับสิทธิพิเศษบางประการเป็นเพียงถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติต่อกันตามมารยาทการทูตเท่านั้น

3. แบ่งแยกไม่ได้ (Indivisibility) หมายถึง ในรัฐหนึ่งๆ จะต้องมีอำนาจอธิปไตยเพียงหน่วยเดียว หากมีการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยแล้วก็เท่ากับว่าอำนาจอธิปไตยได้ถูกทำลาย ซึ่งจะทำให้รัฐแตกสลายตัวไป ตัวอย่างเช่น ประเทศเกาหลีอำนาจอธิปไตยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่เมื่อมีการแบ่งอำนาจอธิปไตยออกไป ทำให้เกิดรัฐใหม่ขึ้น คือเกาหลีใต้กับเกาหลีเหนือ เป็นต้น

อำนาจอธิปไตย เป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ซึ่งตามระบอบประชาธิปไตยถือว่าเป็นอำนาจของประชาชน แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. อำนาจนิติบัญญัติ เป็นอำนาจในการออกกฎหมายและควบคุมการทำงานของรัฐบาลเพื่อประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติ ประชาชนชาวไทยใช้อำนาจนี้โดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปทำหน้าที่แทนในรัฐสภา

2. อำนาจบริหาร เป็นอำนาจการบริหารราชการแผ่นดินและการปกครอง ซึ่งมีคณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาลเป็นผู้ใช้อำนาจและรับผิดชอบในการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภา

3. อำนาจตุลาการ เป็นอำนาจในการวินิจฉัยตัดสินคดีความตามกฎหมาย โดยมีหน่วยงานศาลและกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้ใช้อำนาจ

ระบอบประชาธิปไตย อยู่บนรากฐานหลักการที่สำคัญ 6 ประการ คือ

1. หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงประชาชน ประชาชนแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของโดยใช้ อำนาจที่มีตาม กระบวนการเลือกตั้งอย่างอิสระและทั่วถึงในการให้ได้ว่าซึ่งตัวผู้ปกครองและผู้แทนของตน รวมทั้งประชาชนมีอำนาจในการคัดค้านและถอดถอนผู้ปกครองและผู้แทนที่ประชาชนเห็นว่า มิได้บริหารประเทศในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม เช่น มีพฤติกรรมร่ำรวยผิดปกติ

2. หลักความเสมอภาคการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและคุณค่าต่างๆ ของสังคมที่มีอยู่จำกัดอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ถูกกีดกันด้วยสาเหตุแห่งความแตกต่างทางชั้นวรรณะทางสังคมชาติพันธุ์ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ ฐานะทางเศรษฐกิจหรือด้วยสาเหตุอื่น

3. หลักนิติธรรม หมายถึง การใช้หลักกฎหมายเป็นกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกัน เพื่อความสงบสุขของสังคม

4. หลักเหตุผล หมายถึง การใช้เหตุผลที่ถูกต้องในการตัดสินหรือยุติปัญหาในสังคม ในวิถีชีวิตของสังคมประชาธิปไตย ผู้คนต้องรู้จักรับฟังเหตุผลของผู้อื่น ไม่ตื้อตึงในความคิดเห็นของตน จนคนอื่นมองเราเป็นคนมี มิจฉาทิฐิ

5. หลักการเสียงข้างมาก (Majority rule) ควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย (Majority Rights) การตัดสินใจใดๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนหมู่มาก ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งผู้แทนของประชาชน เข้าสู่ระบบการเมือง การตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายตุลาการ ย่อมต้องถือเอาเสียงข้างมากที่มีต่อเรื่องนั้นๆ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือก โดยถือว่าเสียงข้างมากเป็นตัวแทนที่สะท้อนความต้องการ ข้อเรียกร้องของประชาชนหมู่มาก หลักการนี้ ต้องควบคู่ไปกับการ เคารพและคุ้มครองสิทธิเสียงข้างน้อยด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นหลักประกันว่า ฝ่ายเสียงข้างมากจะไม่ใช้วิธีการ พวกมากลากไปตามผลประโยชน์ความเห็น หรือกระแสความนิยมของพวกตนอย่างสุดโต่ง แต่ต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ความเห็นของประชาชนทั้งหมดเพื่อสร้างสังคมที่ประชาชนเสียงข้างน้อย รวมทั้งชนกลุ่มน้อยผู้ด้อยโอกาสต่างๆ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขโดยไม่มีการเอาเปรียบกันและสร้างความขัดแย้งในสังคมมากเกินไป

6. หลักประนีประนอม หมายถึง การลดความขัดแย้งโดยการผ่อนหนักผ่อนเบาให้กัน ร่วมมือกันเพื่อเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ

เรื่องที่ 3 แนวทางการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

คุณลักษณะของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยควรมีแนวทางทางปฏิบัติตนดังนี้ คือ

1). ด้านสังคม ได้แก่

- การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล
- การรับฟังข้อคิดเห็นของผู้อื่น
- การยอมรับเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า
- การตัดสินใจโดยใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์
- การเคารพระเบียบของสังคม
- การมีจิตสาธารณะ คือ เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมและรักษาสาธารณสมบัติ

2). ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่

- การประหยัดและอดออมในครอบครัว
- การซื่อสัตย์สุจริตต่ออาชีพที่ทำ
- การพัฒนางานอาชีพให้ก้าวหน้า
- การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม
- การสร้างงานและสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมไทยและสังคมโลก
- การเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ดี มีความซื่อสัตย์ ยึดมั่นในอุดมการณ์ที่ดีต่อชาติ เป็นสำคัญ

3). ด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่

- การเคารพกฎหมาย
- การรับฟังข้อคิดเห็นของทุกคนโดยอดทนต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้น
- การยอมรับในเหตุผลที่ดีกว่า
- การซื่อสัตย์ต่อหน้าที่โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน
- การกล้าเสนอความคิดเห็นต่อส่วนรวม กล้าเสนอตนเองในการทำหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา
- การทำงานอย่างเต็มความสามารถเต็มเวลา

การสนับสนุนส่งเสริมบุคคลอื่นให้ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี

สังคมไทยในปัจจุบัน เป็นสังคมที่มีความซับซ้อนสูงมาก ในสังคมและมีบุคคลที่มีความคิดและความเชื่อที่หลากหลาย ดังนั้น นอกจากบุคคลจะปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยแล้ว บุคคลจะต้องพยายามสนับสนุนและส่งเสริมให้บุคคลอื่น โดยเฉพาะบุคคลในครอบครัว เพื่อนฝูงให้ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีได้ วิธีการสนับสนุนและส่งเสริมบุคคลอื่นให้เป็นพลเมืองดี มีดังนี้

1. ส่งเสริมความสามัคคี

ประวัติศาสตร์ชาติไทยได้พิสูจน์ให้เห็นชัดเจนว่า ยามใด ที่สังคมขาดไร้ซึ่งความสมัครสมานสามัคคี ยามนั้นสังคมจะประสบกับมหันตภัย ความรักใคร่สามัคคีทำให้ประเทศชาติสามารถตั้งมั่นอยู่ได้ตราบนานนับตั้งคำสุภาษิตที่ว่า “สามัคคีคือพลัง” ที่ชี้ให้เห็นคุณค่าอันสูงส่งของความสามัคคี การปฏิบัติหน้าที่ การทำงานที่ได้รับมอบหมาย บางครั้งเป็นการยากที่จะทำให้สำเร็จด้วยคนเพียงคนเดียว การส่งเสริมให้บุคคลเข้ามาช่วยกันทำงานด้วยความเต็มใจและตั้งใจจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ ความสามัคคีจะเกิดขึ้นได้จะต้องมีพื้นฐานของความจริงต่อกัน เพราะหากคนในสังคมขาดความจริงใจต่อกัน การทำงานหรือการติดต่อสมาคมระหว่างกันจะติดขัดไม่ราบรื่น เนื่องจากแต่ละฝ่ายจะไม่ไว้วางใจกัน ซึ่งนอกจากความจริงใจต่อกันจะต้องปราศจากอคติต่อกัน เพราะมิเช่นนั้น จะมีการนำความรู้สึกส่วนตน ความชอบ ความโกรธ ความเกลียดมาใช้ในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน หากเป็นเช่นนี้แล้วความสามัคคีสมานฉันท์ย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้ สังคมนั้นจะอุดมไปด้วยความหวาดระแวง ไม่มีพลังเชิงสร้างสรรค์ที่จะผลักดันสังคมให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมความสามัคคีสามารถทำได้หลายประการ เช่น การจัดให้มีการประชุมหรือ ปรึกษากิจการต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ และลงมือทำกิจกรรมต่างๆ อย่างพร้อมเพียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันจนกระทั่งสำเร็จลุล่วง การระดมสมองเพื่อค้นหาปัญหาสาเหตุและแนวทางการแก้ไข การสร้างทีมงานโดยมีการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะ และมีการเชื่อมโยงงานที่ทำให้ประสานสอดคล้องกัน

2. ไม่ชักนำเพื่อนไปในทางที่ผิด

สังคมไทยในปัจจุบันให้ความสำคัญกับความเจริญทางด้านวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ สังคมวัตถุนิยม สังคมบริโภคนิยม สังคมที่บริโภคนิยม และโทษภัยกลายเป็นเครื่องชีวิต คุณค่าของคนโดยไม่คำนึงด้านคุณธรรม จริยธรรม คนที่มีเงินได้รับการยกย่องว่าเป็นคนดี ความมีหน้ามีตา มีเกียรติของบุคคลวัดด้วยจำนวนเงิน ด้วยเหตุนี้คนจึงต้องแสวงหาเงินให้มากที่สุดโดยไม่คำนึงว่าจะเป็นวิธีการที่ถูกต้องหรือไม่ หรือไม่ชอบต่อคุณธรรม จริยธรรม กฎหมายและสังคมจะเสียหายหรือไม่ เช่นการเล่นการพนัน การฉ้อราษฎร์บังหลวง การเสพยาเสพติด พฤติกรรมดังกล่าวจะทำให้ผู้ปฏิบัติเสื่อมเสียแล้วยังทำให้ สังคมเสื่อมทรามด้วย เช่น การเล่นการพนันเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย ประเทศชาติขาดแรงงานสำคัญในการพัฒนาประเทศ สังคมจึงควรชี้ชวนคนในสังคมให้เกิดมโนสำนึกต่อความถูกต้องตั้งมั่นถึงประโยชน์ต่อส่วนรวม และสนับสนุนส่งเสริมให้บุคคลอื่นปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี

3. ส่งเสริมสันติวิธี

ในสังคมประชาธิปไตยเคารพและให้ความสำคัญกับการแตกต่างหลากหลายทั้งในมิติของความคิดเห็น วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ศาสนา ฯลฯ ความแตกต่างหลากหลายนั้น หากไม่มีการจัดการอย่างเหมาะสม อาจจะนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคมได้ง่าย

ในสังคมประชาธิปไตย มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของหลักการให้ความเคารพในเหตุผล การเคารพซึ่งกันและกันในฐานะที่เป็นมนุษย์ การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลยอมทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สังคมไทยมีความหลากหลายด้านเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม การประกอบอาชีพ การศึกษา แต่พลเมืองก็ยัง

สามารถดำรงชีวิตร่วมกันได้อย่างผาสุก ใช้หลักความสันติเป็นแนวทางสำคัญในการขจัดความขัดแย้งทั้งความรุนแรงและเรื่องทั่วไปเป็นอย่างดี

การส่งเสริมสันติวิธีสามารถกระทำได้โดยการยึดหลักเหตุผล การเปิดกว้าง การยอมรับความแตกต่าง ในมิติต่างๆ ที่มีในสังคมจะนำไปสู่สันติวิธีอันเป็นหลักการสำคัญของประชาธิปไตย

4. การชื่นชมบุคคลอื่น

เมื่อมีการกระทำความดีเกิดขึ้น เช่น การช่วยเหลือเพื่อน การเก็บของได้ส่งคืนเจ้าของ การแสดงความกตัญญูต่อบุพการี การร่วมกิจกรรมอนุรักษ์มรดกไทยของโรงเรียนและชุมชน การชื่นชมบุคคลที่ทำความดีเหล่านี้สามารถกระทำได้หลายรูปแบบ เช่น การประกาศความดีหน้าเสาธงให้สมาชิกในโรงเรียนได้รับทราบ การประกาศยกย่องชมเชยผ่านการจัดป้ายนิเทศ การมอบรางวัลความดี จะช่วยให้บุคคลอื่นเห็นคุณค่าและหันมาทำความดีมากขึ้น ในสังคมไทยได้มีการแสดงออกลักษณะในระดับชาติด้วย เช่น การยกย่องบุคคลให้เป็นพลเมือง การยกย่องให้รับรางวัลแม่ดีเด่น การยกย่องบุคคลให้เป็นศิลปินแห่งชาติ เป็นต้น

5. ส่งเสริมให้รักความยุติธรรม

ส่งเสริมให้ยึดมั่นในความดี ความถูกต้อง ไม่ลำเอียง กระทำการทั้งปวงโดยปราศจากอคติ ใช้ปัญญาไตร่ตรองวิเคราะห์เหตุผลอันจะเกิดขึ้น โดยสมควรแก่เหตุ และตระหนักรู้ว่าพึงปฏิบัติอย่างไรจึงจะพอเหมาะ พอควรแก่เหตุนั้นๆ การส่งเสริมความยุติธรรมสามารถทำได้โดยรู้จักจำแนกผลประโยชน์ส่วนตนออกจากผลประโยชน์สาธารณะ ยึดถือหลักเหตุผลและความสมเหตุสมผล โดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่ปกป้องสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

6. การสร้างมิตรภาพ

ในการเป็นมิตรที่ดีต่อกัน เราต้องพยายามที่จะเข้าใจผู้อื่นก่อนที่จะเรียกร้องให้คนอื่นมาเข้าใจเรา นอกจากนี้ความเข้าใจระหว่าง “เรา” และ “เขา” จะต้องเป็นความเข้าใจร่วมกันโดยมุ่งผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก และในการทำงานร่วมกัน นั้น ทั้ง “เรา” และ “เขา” จะต้องทำแบบ “สนับสนุน” และ “ส่งเสริม” ไม่ขัดแย้งกันและไม่มุ่งทำลายกัน

7. การแสดงความไม่ลำเอียง

ความลำเอียงที่สำคัญมี 4 ประการ คือ ความลำเอียงเพราะรักใคร่ ความลำเอียงเพราะไม่ชอบ เพราะความลำเอียงเพราะง้อเขลา ความลำเอียงเพราะกลัวหรือเกรงใจกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดปัญหาเพราะถ้าเห็นว่าการปฏิบัติแบบนี้ทำให้ได้ดี คนก็จะปฏิบัติตามและจะนำไปสู่ความวุ่นวายในสังคมได้ ดังนั้นการแสดงความไม่ลำเอียงจึงมีความสำคัญ

การไม่ลำเอียง หมายถึง การกระทำด้วยความเป็นกลาง ปราศจากอคติทั้งปวง กระทำสิ่งต่างๆ อย่างมีสติปัญญา คือ พิจารณาเห็นผลอันเกิดขึ้นโดยสมควรแก่เหตุผลรู้ว่าพึงปฏิบัติอย่างไรจึงเหมาะสมกับเหตุนั้น รู้ว่าสิ่งใดผิด สิ่งใดถูกผู้ใดที่กระทำผิดก็ไม่ปกป้อง บุคคลที่กระทำดีย่อมได้รับการยอมรับยกย่องว่าเป็นผู้ที่มีความยุติธรรม และยังเป็นแบบอย่างที่ทำให้บุคคลอื่นถือปฏิบัติได้ดี

เรื่องที่ 4 การส่งเสริมการเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

การที่สมาชิกในสังคมประชาธิปไตยรู้จักปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ย่อมเกิดผลดี ต่อสังคมและประเทศ ดังนี้

1. ทำให้สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาไปได้อย่างมั่นคง เพราะการที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย และมีเหตุผลในงานหรือโครงการต่างๆ ทั้งในระดับชุมชนถึงระดับประเทศ

ตลอดจนเปิดโอกาสให้คนที่มีความรู้ความสามารถได้ร่วมการทำงาน ย่อมส่งผลให้การทำงานและผลงานนั้นมีประสิทธิภาพ

2. ทำให้เกิดความรักและความสามัคคีในหมู่คณะ เพราะเมื่อมีการทำกิจกรรมร่วมกันย่อมมีความผูกพัน ร่วมแรงร่วมใจในการทำงานทั้งปวงให้บรรลุเป้าหมายได้

3. สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพราะทุกคนต้องปฏิบัติตามระเบียบกติกาสังคม ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่ทุกคนยอมรับ

4. สังคมมีความเป็นธรรม เมื่อสมาชิกทุกคนได้รับสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ จากกฎหมายเท่าเทียมกันทำให้สมาชิกทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรม ก่อให้เกิดการเป็นธรรมในสังคม

5. ทำให้สมาชิกทุกคนในสังคมมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีน้ำใจต่อกัน โดยยึดหลักศีลธรรมเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติต่อกันตามวิถีประชาธิปไตย

การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่อำนาจมาจากประชาชนและจะถือมติของเสียงส่วนใหญ่ การดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคมประชาธิปไตยจะอยู่บนพื้นฐานหลักการของประชาธิปไตย จะอยู่บนพื้นฐานหลักการของประชาธิปไตย เช่น หลักอำนาจเป็นของปวงชน หลักความเสมอภาค หลักสิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ เป็นต้น ประชาชนในสังคมประชาธิปไตยจะมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกันและถ้าประชาชนปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย จะทำให้สังคมและประเทศมีความเจริญก้าวหน้าและสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข

การเป็นพลเมืองดีไม่เพียงพอแต่ปฏิบัติตนตามสิทธิเสรีภาพ ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย โดยไม่กระทำการใดๆ ที่จะก่อให้เกิดความเดือดร้อน หรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ประชาชนทุกคนต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญที่ว่า จะต้องดูแลตนให้เป็นคนมีคุณภาพ ช่วยเหลือและรับผิดชอบตนเองได้ รวมทั้งช่วยเหลือดูแลครอบครัว ช่วยกันดูแลชุมชนและสังคม ดังนั้น การเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยจึงต้องเป็นคนมีคุณภาพทั้ง 3 ด้าน คือ สติปัญญา จิตใจ และพฤติกรรมที่ดี

กิจกรรมบทที่ 1

คำชี้แจง จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. พลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย หมายถึงอะไร

.....
.....
.....

2. ในฐานะที่นักเรียนเป็นสมาชิกในสังคมประชาธิปไตย จะมีแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนอย่างไร

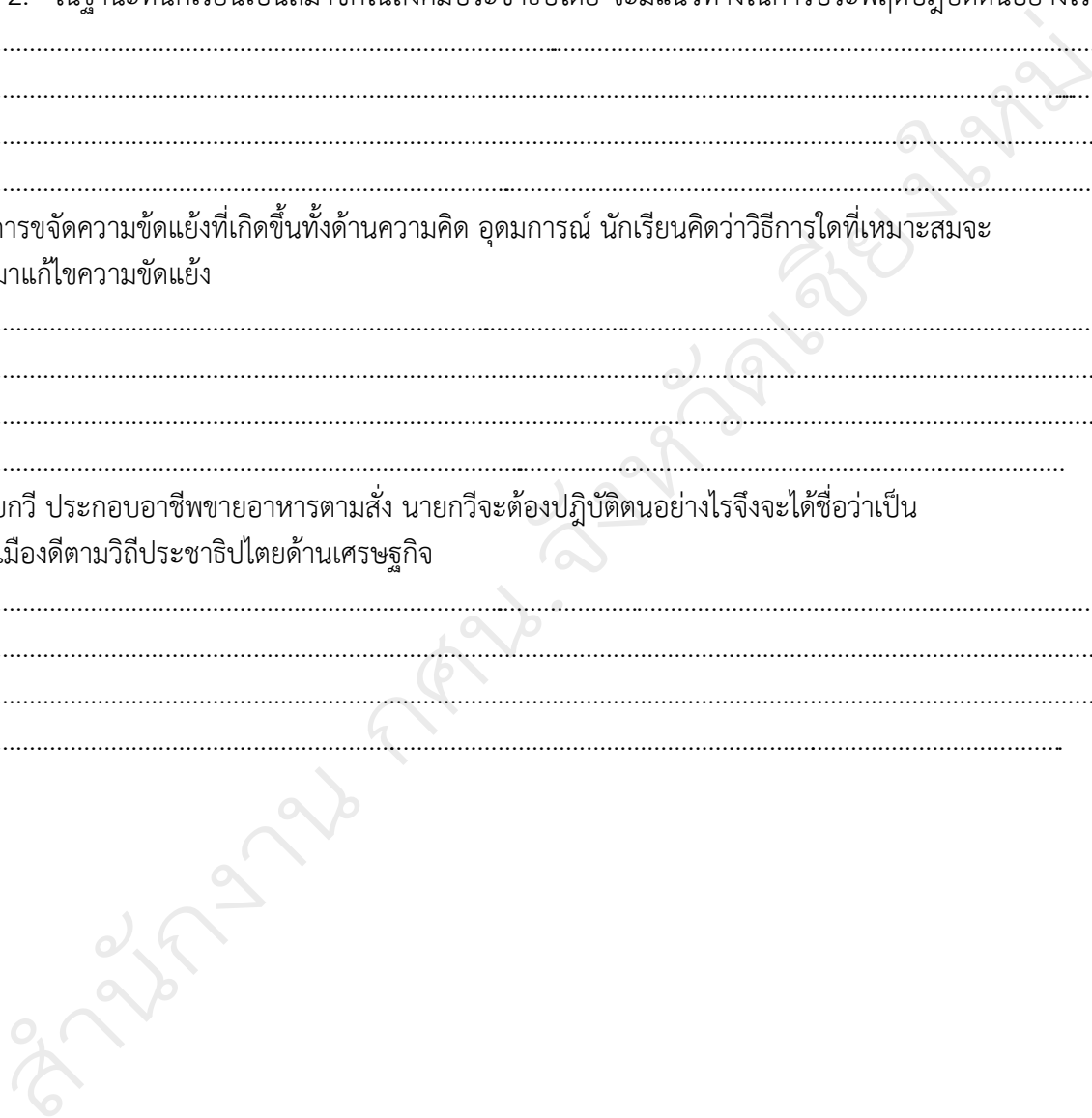
.....
.....
.....

3. ในการขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทั้งด้านความคิด อุดมการณ์ นักเรียนคิดว่าวิธีการใดที่เหมาะสมจะนำมาแก้ไขความขัดแย้ง

.....
.....
.....

4. นายกวี ประกอบอาชีพขายอาหารตามสั่ง นายกวีจะต้องปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะได้ชื่อว่าเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยด้านเศรษฐกิจ

.....
.....
.....

บทที่ 2
การเสริมสร้างความปรองดองในสังคมไทย

สำนักงาน กศน. จังหวัดชัย

แผนการเรียนรู้ประจำบทที่ ๒

บทที่ 2 การเสริมสร้างความปรองดองในสังคมไทย

สาระสำคัญ

การขัดแย้งทางความคิดในกลุ่มคนย่อมมีบ้างเป็นเรื่องธรรมดา แต่ถ้าหากการขัดแย้งทางความคิดได้รับการไกล่เกลี่ย ได้รับความรู้ ข่าวสารหรือได้รับการอธิบายจนเกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง การขัดแย้งทางความคิดเหล่านั้นก็จะหมดไป ไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกสามัคคี ดังนั้น ประชาชนคนไทยต้องร่วมมือกันเสริมสร้างความปรองดองในสังคมไทย เพื่อประเทศชาติเกิดความสามัคคี นำสู่การพัฒนาประเทศชาติต่อไป

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. บอกความหมาย ความสำคัญของการเสริมสร้างความปรองดองในสังคมไทย
2. อธิบายแนวทางการเสริมสร้างความปรองดองในสังคมไทย
3. นำแนวทางการเสริมสร้างความปรองดองไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ขอบข่ายเนื้อหา

- เรื่องที่ 1. ความหมาย ความสำคัญ ของการเสริมสร้างความปรองดองในสังคมไทย
- เรื่องที่ 2. แนวทางการเสริมสร้างความปรองดองในสังคมไทย รากฐานความขัดแย้งในสังคมไทย ลักษณะความขัดแย้งของสังคมไทยในปัจจุบัน แนวทางสู่สังคมสมานฉันท์
- เรื่องที่ 3. ตัวอย่างกิจกรรมการเสริมสร้างความปรองดองในสังคมไทย

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ศึกษาเอกสารการสอน
2. ปฏิบัติกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมายในเอกสารการสอน
3. ศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น ตำราเรียน สื่อ สิ่งพิมพ์ต่างๆ กศน.ตำบล ห้องสมุด และอินเทอร์เน็ต

สื่อการสอน

1. เอกสารการสอนบทที่ 2
2. แหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น ตำราเรียน สื่อ สิ่งพิมพ์ต่างๆ กศน.ตำบล ห้องสมุด และอินเทอร์เน็ต
3. ใบงาน
4. กระดาษปรู๊ฟ
5. ปากกาเคมี

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
2. สังเกตทักษะกระบวนการ โดยใช้แบบประเมินทักษะและกระบวนการ
3. ตรวจสอบผลงาน โดยใช้แบบประเมินผลงาน

บทที่ 2

การเสริมสร้างความปรองดองในสังคมไทย

เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญของการเสริมสร้างความปรองดองในสังคมไทย

“การเสริมสร้างความปรองดองในสังคมไทย” หมายความว่า “การเพิ่มพูนให้ดีขึ้นหรือมั่นคงยิ่งขึ้นด้วยความพร้อมเพรียงกัน หรือ การเพิ่มพูนให้ดีขึ้นด้วยการอ้อมชอบ ประณีประนอม ยอมกัน ไม่แก่งแย่งกัน ตกลงด้วยความไกล่เกลี่ย ตกลงกันด้วยความมีไมตรีจิต ของประชาชนคนไทย”

คนไทยส่วนใหญ่ ล้วนมีความรักใคร่และสามัคคีปรองดองกันอยู่แล้วในทุกถิ่น ด้วยความมีจารีต วัฒนธรรมประเพณีกับความมีศีลธรรม ในสายเลือดและในจิตใจ สืบทอดต่อกันมา การขัดแย้งทางความคิด ในกลุ่มคนย่อมเกิดมีได้บ้างเป็นเรื่องธรรมดา แต่ถ้าหากการขัดแย้งทางความคิด ได้รับการไกล่เกลี่ย, ได้รับความรู้, ได้รับข่าวสารหรือได้รับอธิบายจนเกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง การขัดแย้งทางความคิดเหล่านั้นก็จะหมดไปได้ ไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกสามัคคี ไม่ก่อให้เกิดความรุนแรงใดใด ทั้งทางวาจาและทางกาย เพราะคนไทย เป็นชนชาติที่รักสงบ รักพวกพ้องและรักแผ่นดินถิ่นเกิด

ประเทศไทย มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมากกว่า 70 ปี ล้มลุกคลุกคลานมาโดยตลอด มีการปฏิวัติรัฐประหารเกิดขึ้นหลายครั้ง สาเหตุเกิดจาก การที่บรรดานักการเมือง หรือกลุ่มบุคคลทางการเมือง ประพฤติปฏิบัติ บริหารจัดการ ไปในทางที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศชาติและประชาชน แต่ก็มีกลุ่มประชาชน นักการเมือง กลุ่มนักวิชาการบางกลุ่ม และกลุ่มผู้ใช้หรืออาศัย ระบอบการปกครองเป็นเครื่องมือ ในการแสวงหาและปกป้องผลประโยชน์ มักเรียกร้องให้คืนประชาธิปไตย กล่าวหาว่า การปฏิวัติรัฐประหารเป็นเผด็จการ โดยความรู้เท่าไม่ถึงกาล ด้วยความไม่รู้จักจริงไม่รู้จักแจ้ง ในระบบการปกครองทั้งหลาย ความจริงแล้วระบบการปกครองแบบไหนๆ ก็ดีเหมือนกันทั้งนั้น ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม การประพฤติปฏิบัติ การบริหารจัดการหรือการใช้ ว่าจะมีความเหมาะสมสามารถประพฤติปฏิบัติ บริหารจัดการหรือใช้ ตามรูปแบบของระบอบประชาธิปไตยนั้นๆ ให้เกิดผลดีได้เพียงใด อีกทั้งยังมีปัจจัยอื่นๆ หลายปัจจัย อันเป็นส่วนประกอบที่จะทำให้ประเทศนั้นๆ ควรใช้ระบอบการปกครองรูปแบบใด เพื่อให้เกิดประโยชน์ เกิดความสุข เกิดความมั่นคงต่อประเทศชาติและประชาชน

สำหรับนักการเมืองและกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง ควรมีศีลธรรมจรรยา ยึดถือหลักศีลธรรมในศาสนาอยู่เป็นนิจ มีความรักประเทศชาติบ้านเมือง เห็นประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนสำคัญกว่าประโยชน์ส่วนตน การขัดแย้งทางความคิดของกลุ่มนักการเมืองและผู้ที่เกี่ยวข้องย่อมเกิดขึ้นได้น้อยมากหรืออาจไม่เกิดขึ้นเลย นั้นย่อมเป็นสิ่งแสดงว่า จะมีผู้ที่ไม่ประสงค์ดีต่อประเทศชาติของประชาชน ไปยุยงเสี้ยมสอนหรือให้อามิสสินจ้างกับประชาชนเพื่อให้เกิดความคิดที่ขัดแย้ง แยกแยะความสามัคคี ก่อการชุมนุม นำไปสู่การใช้ความรุนแรง ก่อการจลาจล เกิดความเดือดร้อนความเสียหายต่อประชาชนและ ประเทศชาติบ้านเมือง

ประชาชนส่วนใหญ่ เกิดความขัดแย้งเกี่ยวกับ ความต้องการมีรายได้ที่พอเพียง มีอาชีพมีงานทำ การไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบหรือแย่งการประกอบอาชีพ ความต้องการมีที่ทำกินของเกษตรกร ปลดปล่อยหนี้สิน ความต้องการขายสินค้าทางการเกษตรกรรมให้ได้ราคาที่เป็นธรรม การกินดีอยู่ดี ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกันในการศึกษา การเข้าถึงหรือได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานและสวัสดิการต่างๆ อย่างเท่าเทียม และอื่นๆ ถึงแม้ว่าอาจจะมีการแข่งขันกันบ้างในบางเรื่องบางอย่าง อีกทั้งการได้รับการดูแลเอาใจใส่จากรัฐบาล ผู้แทนราษฎร และหน่วยงาน ข้าราชการทุกแขนงอย่างเต็มกำลังสามารถ ถ้าหากประชาชน ได้รับสิ่งที่ต้องการตามที่กล่าวไปตามสมควร รวมไปถึงรัฐบาล ผู้แทนราษฎร และหน่วยงาน ข้าราชการทุกแขนง มีความเอาใจใส่ ดูแลประชาชนในทุกด้าน ตามบทบาทหน้าที่ อย่างเต็มกำลังสามารถ การขัดแย้งทางความคิดย่อมไม่เกิดขึ้น หรืออาจจะมีความขัดแย้งทางความคิดบ้างเล็กน้อยเป็นธรรมดา ไม่ถึงกับ

เป็นสาเหตุทำให้เกิดความแตกแยกสามัคคี นำไปสู่การชุมนุมและย่อมจะมีแต่ความสามัคคี ความรักใคร่
 ประองตอง อย่างแน่นแฟ้นของคนในชาติ อีกประการหนึ่งเกี่ยวกับการกำหนด นโยบาย แผนงาน โครงการฯ และ
 การปฏิบัติ ของแต่ละกระทรวง ทบวง กรม ที่ไม่สอดคล้องไม่สัมพันธ์กัน ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความ
 ขัดแย้งทางความคิด เป็นสาเหตุทำให้ประชาชนบางส่วนหรือส่วนมากไม่ได้รับความเป็นธรรม ดังนั้น กระทรวง
 ทบวง กรม ต่างๆ “อาจจะต้อง” มีการประชุมปรึกษา ในการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการฯ และการ
 ปฏิบัติ ร่วมกัน สอดคล้องสัมพันธ์กัน เอื้ออำนวยซึ่งกันและกัน ตั้งแต่ระดับสูง ไปจนถึงระดับปฏิบัติงาน ย่อม
 สามารถลดการขัดแย้งทางความคิดของประชาชนลงได้ หรือไม่มีการขัดแย้งทางความคิดเกิดขึ้นเลย
 ประชาชนควรได้รับความรู้ หรือมีความรู้ความเข้าใจ ในระบอบการปกครอง รวมถึงระเบียบ
 วิธีการทำงานหรือกลวิธีของพรรคการเมือง และควรได้รับความรู้ มีความเข้าใจ เกี่ยวกับกลวิธีในการทุจริต
 คอร์รัปชั่น ประพฤติมิชอบ การรับเงินสมนาคุณ หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองและนักการเมืองทุก
 รูปแบบ รวมถึงความรู้ เกี่ยวกับกฎหมายที่สำคัญในชีวิตประจำวันและอื่นๆ เพื่อให้ประชาชนเกิดการเคารพใน
 กฎหมาย ประพฤติปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์กติกาหรือตามกฎหมาย, ประชาชนทุกหมู่เหล่า ทุกสาขาอาชีพ ควร
 ได้รับการพัฒนาทางด้านจิตใจให้มีคุณธรรมทางศาสนา ให้เกิดมีความรู้ มีความเข้าใจในหลักการหรือหลักคำ
 สอนทางศาสนา อันจะเป็นบรรทัดฐานหรือเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตามที่ แห่งความเป็น
 ประชาชนชาวไทย เพื่อให้เกิดความมีระเบียบ มีวินัย ทั้งความคิด ทั้งจิตใจ ในทุกด้าน อันจักทำให้การขัดแย้ง
 ทางความคิดในทุกชุมชน ทุกสังคม ทุกหน่วยงาน ทุกกลุ่มบุคคล ลดน้อยลงหรือไม่มีการขัดแย้งทางความคิดที่
 รุนแรงเกิดขึ้น นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่า คนไทย ได้เสริมสร้างความสามัคคี คือ ได้เพิ่มพูนให้ดีขึ้นหรือมั่นคงยิ่งขึ้น
 ด้วยความพร้อมเพียงกัน ออมชอม ประนีประนอม ยอมกัน ไม่แก่งแย่งกันฯ ตามจารีตวัฒนธรรมประเพณี
 ตามหลักกฎหมาย ตามหลักศีลธรรมในศาสนา ซึ่ง “การเสริมสร้างความสามัคคีของคนไทย” จะสำเร็จได้ ก็
 ด้วยคนไทยร่วมมือร่วมใจกัน ประพฤติปฏิบัติ เพื่อประเทศไทย และเพื่อคนไทย

เรื่องที่ 2 แนวทางการเสริมสร้างการประองตองในสังคมไทย

ปัจจุบันสังคมไทยกำลังประสบกับวิกฤตการณ์ความขัดแย้งการแตกแยกของคนในชาติ ซึ่งได้ทวีความ
 รุนแรงและยืดเยื้อมากในทุกวินาที ซึ่งมีสาเหตุเกิดจากความรุนแรงทางโครงสร้างที่ได้ฝังรากลึกอย่างยาวนานใน
 สังคมไทย ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคเท่าเทียมระหว่างชนชั้นของคนไทยในสังคม

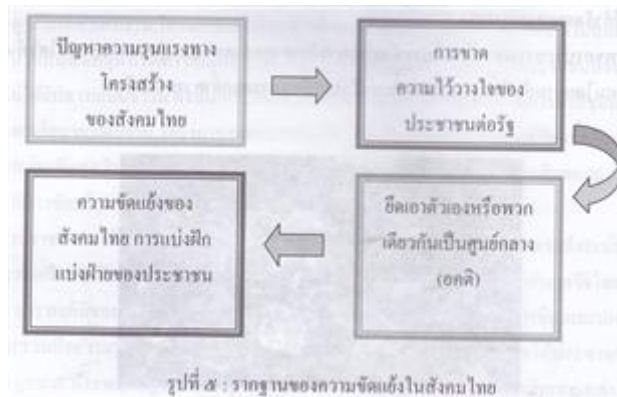
รัฐไม่สามารถรักษามลประโยชน์ของประชาชนได้อย่างแท้จริง เกิดการเสื่อมสลายของความไว้วางใจใน
 สังคม ที่มีต่อรัฐ เกิดปรากฏการณ์การแบ่งพวกของประชาชนเป็นฝักฝ่ายอย่างชัดเจนซึ่งเป็นการสร้างสถานะ
 ของความเป็นพวกเราพวกเขาหรือความเป็นอื่น และเป็นการสร้างความเกลียดชังจนมาสู่การทำลายกันทาง
 ความคิด คำพูดและการกระทำของประชาชนในประเทศไทยอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน จนทำให้เกิดปฏิกิริยา
 ของสาธารณชนในเชิงต่อต้านอำนาจรัฐอย่างชัดเจน เช่น การต่อต้านการจัดระเบียบสังคม การต่อต้านการ
 บังคับใช้กฎหมายของภาครัฐ การชุมนุมประท้วงด้วยสันติวิธีจนถึงขั้นใช้กำลังและความรุนแรง

ภาพของประชาชนชาวไทยที่ประหัตประหารกันเองถูกถ่ายทอดมาสู่สายตาของคนไทยทั้งประเทศ
 และประชาคมโลกผ่านสื่อต่างๆ อย่างต่อเนื่องเปรียบเสมือนการตอกย้ำความขัดแย้ง ความรุนแรงให้ฝังรากลึก
 ลงไปในจิตใจของคนไทยทุกคนในขณะเดียวกันเปรียบเสมือนการกระตุ้น เตือนจิตใจว่าถึงเวลาแล้วที่ประชาชน
 ชาวไทยทุกคนและทุกภาคส่วนของสังคมจะร่วมกันปรับเปลี่ยนวิกฤตการณ์ครั้งยิ่งใหญ่ครั้งนี้ให้กลายเป็นโอกาส
 ครั้งประวัติศาสตร์ของประเทศชาติด้วยการร่วมกันสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งสมานฉันท์ ด้วยการ
 เสริมสร้างแนวคิดในการเคารพซึ่งความแตกต่าง หรือความเห็นต่าง เช่นความแตกต่างทางความคิดแตกต่างทาง
 วัฒนธรรม เชื้อชาติ และศาสนา ร่วมกันฟื้นฟูกระบวนการหล่อหลอมคุณธรรมจริยธรรม การเสียสละเพื่อ
 ส่วนรวม และจิตสำนึกสาธารณะ ประกอบการเสริมสร้างวัฒนธรรมแห่งสันติวิธีที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลัก

คุณธรรมร่วมกันสร้างชุมชนเข้มแข็งที่มีความพร้อมและมีศักยภาพในการจัดการกับปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองได้ก่อนที่จะลุกลามใหญ่โตกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งรุนแรงของประเทศชาติ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การมีจุดมุ่งหมายร่วมกันของคนทั้งชาติ นั่นคือ การร่วมกันแก้ปัญหาความขัดแย้งความแตกแยกของคนในชาติที่ประสบอยู่ในปัจจุบัน และร่วมกันฟันฝ่าอุปสรรคไปสู่เส้นทางของการเป็นสังคมแห่งความเป็นสมานฉันท์ และเป็นสังคมที่มีความพร้อมในการรับมือกับปัญหาและสามารถป้องกันความขัดแย้งได้อย่างยั่งยืนเพราะความสมานฉันท์ในสังคมเป็นพื้นฐานสำคัญของความสงบสุข เพราะหากคนไทยทุกคนมีความรักความสามัคคีมีจุดมุ่งหมายเป็นหนึ่งเดียวกันและมีความต้องการร่วมกัน ก็ย่อมเป็นการยากยิ่งที่ศัตรูต่างๆ จากภายนอกและศัตรูภายในประเทศจะสามารถบ่อนทำลายได้

รากฐานของความขัดแย้งในสังคมไทย

รากฐานของความขัดแย้งในสังคมไทย มีสาเหตุหลักๆ สรุปได้ดังนี้

สังคมไทยมีปัญหาความรุนแรงทางโครงสร้างที่เป็นเงื่อนไขของการทำให้เกิดความขัดแย้งในตัวเอง เนื่องจากอำนาจนิยมและระบบอุปถัมภ์ยังคงฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทย โครงสร้างทางอำนาจยังเป็นของคนชั้นนำและนักการเมืองที่มีผลประโยชน์ร่วมกับกลุ่มนายทุน เกิดปัญหาความเลื่อมล้ำทางสังคมเนื่องจากการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม เกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย จนก่อให้เกิด ความแตกแยกทางชนชั้นของสังคม ผู้ด้อยโอกาสไม่มีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการตัดสินใจนโยบายที่จะส่งผลกระทบต่อตนเอง ประชาชนไม่มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง ความไม่เท่าเทียมกันทั้งหมดนี้ก่อให้เกิดความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรงในสังคมยิ่งช่องว่างระหว่างสิ่งที่ควรจะมี กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในสังคมยิ่งห่างกันเท่าใด ความรุนแรงเชิงโครงสร้างทางสังคมจะยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น (ฉันทนา บรรพศิริโชค, 2550) จากความรุนแรงเชิงโครงสร้างทางสังคมได้นำมาสู่การขาดความไว้วางใจทางสังคมของประชาชน เนื่องจากสถาบันทางสังคมและผู้นำไม่สามารถปกป้องผลประโยชน์ของสาธารณชนได้ ขาดความยุติธรรมและความเสมอภาคเท่าเทียมในการดำเนินงาน ขาดความสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม จึงส่งผลกระทบต่อสัมพันธภาพและความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อรัฐ การขาดความไว้วางใจทางสังคมของประชาชนทำให้เกิดความขัดแย้งที่ปัญหาอหิวาต์วิสัย ได้แก่ เรื่อง ของอคติ ซึ่งจะนำไปสู่การรับรู้ที่ผิด เข้าใจผิดในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง ซึ่งเกิดจากการสื่อสารที่ถูกเบี่ยงเบนไปจากความจริงการขาดความรู้และความรู้ที่ไม่เท่าเทียมกันของแต่ละบุคคลเป็นตัวปิดกั้นความเข้าใจที่ถูกต้องและทำให้เกิดการตีความสถานการณ์ความขัดแย้งแตกต่างกัน ซึ่งปัญหาอหิวาต์วิสัยที่แก้ไขได้ยาก คือ อคติที่มีอยู่ระหว่างผู้มีอำนาจกับประชาชน กลุ่มคนเมืองกับกลุ่มคนชนบท และกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วง อคติระหว่างกลุ่มคนที่เกิดขึ้นมีผลต่อการก่อตัวและการขยายตัวของการขัดแย้งได้สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะนำมาสู่การเกิดอคติ

หรือการยึดเอาตัวเองหรือพวกเดียวกันเป็นศูนย์กลางโดยการสร้างสัญลักษณ์ของกลุ่มร่วมกันและไม่สามารถยอมรับความเห็นที่ต่างจากกลุ่มของตนได้มีการรณรงค์สร้างความเกลียดชังฝ่ายตรงข้าม ผ่านการปลุกระดมของกลุ่มแกนนำด้วยวิธีต่างๆ จนทำให้สังคมไทยในปัจจุบันมีลักษณะของการแบ่งฝักฝ่ายของประชาชน เกิดการเกลียดชังกลุ่มที่มีความคิดเห็นต่างจากกลุ่มของตน จนถึงขั้นทำร้าย ทำลายฝ่ายตรงข้าม ดังคำกล่าวของมหาตมะ คานธี “เมื่อเรา เห็นว่าคนอื่น ไม่ใช่คนเหมือนเรา การที่จะใช้ความรุนแรงกับเขาก็เป็นเรื่องยาก” (ฉันทนา บรรพศิริโชค, 2550)

ลักษณะความขัดแย้งของสังคมไทยในปัจจุบัน

สังคมไทยในปัจจุบันมีพัฒนาการของความขัดแย้งอยู่ในระยะที่ 3 คือ ความขัดแย้งที่ปรากฏชัดเจนเป็นระดับของความขัดแย้งที่มีการเรียกร้องและมีการแสดงออกถึงความไม่พึงพอใจอย่างชัดเจน และจนถึงขั้นใช้ความรุนแรงในข้อขัดแย้งนั้นเกิดปรากฏการณ์การรวมตัวของประชาชนโดยมีการแบ่งฝักฝ่ายอย่างชัดเจนเพื่อต่อต้านการกดขี่ของรัฐให้กระทำและตอบสนองในสิ่งที่ตนต้องการ โดยปฏิกริยาดังกล่าวอยู่บนหลักเกณฑ์ของการมองประเด็นปัญหาแบบความไว้วางใจแบบอิงการคำนวณหรือ ความไว้วางใจที่อิงอยู่บนหลักประกันทั้งบวกและลบ โดยประชาชนมองว่าต้นทุนที่ต้องเสียไปจากสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการใช้ความรุนแรง ของภาครัฐจนทำให้มีผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บจำนวนมาก ภาพลักษณ์ของประเทศที่เสียหาย เกิดปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นส่งผลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนเป็นอย่างมากแต่รัฐไม่สามารถแก้ปัญหา และสนองทางเลือกให้กับประชาชนได้ จนทำให้ประชาชนคิดว่าต้นทุนที่ตนสูญเสียไปกับผลประโยชน์ที่ได้รับไม่มีความสมดุล นำมาสู่การประท้วงต่อต้านรัฐเรียกร้องให้รัฐรับผิดชอบจนส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาล ทำให้การดำเนินการแก้ไขปัญหาข้างต้นล่าช้า ไม่ตรงตามความต้องการของประชาชน (วันชัย วัฒนศัพท์ 2550 : 58-61) จึงนำมาสู่ความขัดแย้งระหว่างรัฐและประชาชน โดยมีลักษณะของความขัดแย้งแบบไม่สมมาตร ที่คู่ขัดแย้ง มีความไม่เสมอภาคกันหรือเท่าเทียมกัน ผู้กุมอำนาจ มีการใช้อำนาจเหนือกว่าอีกฝ่ายที่เป็นผู้คัดค้าน เพื่อให้เกิดความยินยอม ความไม่สมมาตรมีแง่มุมของความไม่สมมาตรทางกฎหมาย และความไม่สมมาตรทางโครงสร้าง ความไม่สมมาตรทางกฎหมาย เกิดจากการยอมรับหรือการปฏิเสธฐานะของอีกฝ่ายหนึ่ง ปฏิเสธสิทธิที่จะมีส่วนร่วมและมีเท่าที่เป็นปฏิปักษ์ โดยยึดกฎหมายที่ให้ประโยชน์กับผู้กุมอำนาจและปฏิเสธฝ่ายที่ต่อต้าน ส่วนความไม่สมมาตรทางโครงสร้าง ได้แก่ การเข้าถึงอำนาจการตัดสินใจความสามารถในการควบคุมกลไกของรัฐเป็นของผู้กุมอำนาจ ความไม่สมมาตรเช่นนี้ส่งผลให้แต่ละฝ่ายมีทัศนคติหรือความรู้เกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งไม่เหมือนกัน “กลายเป็นปัญหาความขัดแย้งที่มีพลังควบคุมโดยรัฐกับพลังทำลายโดยประชาชน” (วิศิษฎ์ ชีวาลทิพากร, 2540)

หนทางสู่สังคมสมานฉันท์

มหาตมะ คานธี กล่าวว่า “ความสมานฉันท์ ต้องตั้งอยู่บนรากฐานของสิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับมนุษย์นั้น คือ ความจริงและความรัก เพราะความสมานฉันท์ และสันติวิธีนั้นเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล ห่วงกลุ่มจะลงรอยได้ จะสมานความริ้วฉานกันได้จะต้องตั้งอยู่บนการทำความจริงให้ปรากฏการณ์เท่านั้น โดยจริยธรรมของความสมานฉันท์จะเริ่มที่เห็นความสำคัญของความจริง ยอมรับความจริงแม้ว่าความจริงนั้น อาจหมายถึงความผิดพลาดของตัวเอง หรือความผิดพลาดของใครก็ตาม เพราะคนเราจะสมานร้อยราวฉาน แดกแยกจนเกิดฉันทะ ร่วมกันขึ้นได้นั้น ต้องเผชิญหน้ากับความจริงเป็นประการต้น หากบิดเบือนหรือกลบเกลื่อนความจริงย่อมเป็นไปไม่ได้ที่ สมานฉันท์ได้สำเร็จยิ่งกว่านั้น การอำพรางความจริงยังส่อเลศนัยของความรุนแรงแอบแฝงอีกด้วย” (เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์, 2548)

แนวทางสมานฉันท์ คือแนวทางของความปรองดอง เห็นพ้องร่วมกัน นั่นคือ การรับฟังปัญหาเพื่อ เข้าถึง รับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากทุกภาคส่วนเพื่อแก้ปัญหาให้หมดสิ้นในระยะยาว โดยไม่มุ่งเน้นการใช้ความรุนแรง แต่มุ่งสร้างความเข้าใจ ความไว้วางใจจากประชาชนว่ารัฐจะอำนวยความยุติธรรม และความเท่าเทียมให้กับประชาชนได้

รศ.ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานนท์ (วิยะดาสิมะเสถียร : 2545) กล่าวถึงแนวทางการสร้างสมานฉันท์ในสังคมไทย ดังนี้

1. การเปิดเผยความจริง (Truth) ให้มีความสำคัญกับความจริงทั้งในฐานะเครื่องมือหรือเป้าหมายของสังคมสมานฉันท์เพื่อสร้างสันติภาพที่ยั่งยืน ขณะเดียวกันก็หาหนทางให้สังคมไทยตระหนักถึงความเปิดเผยความจริงนั้นด้วย
2. ความยุติธรรม (Justice) ให้มีความสำคัญกับความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ด้วยการเสริมสร้างแนวคิดวิเคราะห์ในสังคมไทยให้เรียนรู้วิธีการมองปัญหาความรุนแรงในบริบทเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรม ให้เล็งเห็นคนบริสุทธิ์กลุ่มต่างๆ ที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง
3. ความพร้อมรับผิด ส่งเสริมระบบและ วัฒนธรรมความพร้อมรับผิดในระบบราชการ
4. การให้อภัย
5. การเคารพความหลากหลายทางศาสนา วัฒนธรรม ให้มีความสำคัญกับขันติธรรมในฐานะคุณค่าทางการเมือง การเรียนรู้ ศาสนาต่างๆ ที่ดำรงอยู่ในประเทศไทย
6. ถือสันติวิธีเป็นทางเลือกในการเผชิญกับความขัดแย้ง
7. การเปิดเผยพื้นที่ให้ความทรงจำที่เจ็บปวดด้วยการเปิดพื้นที่ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ไทย
8. มุ่งแก้ปัญหาในอนาคตด้วยจินตนาการ
9. การยอมรับความเสี่ยงทางสังคมเพื่อความไว้วางใจระหว่างกัน เพราะการยอมรับความเสี่ยงเป็นเงื่อนไขสายสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์บนฐานแห่งความไว้วางใจอันเป็นคุณลักษณะสำคัญของแนวความคิดสมานฉันท์

เรื่องที่ 3 ตัวอย่างกิจกรรมการเสริมสร้างความปรองดอง

โครงการ Bike For Mom “ปั่นเพื่อแม่”

วัตถุประสงค์การจัดกิจกรรม

1. เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสสมหมายมงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 83 พรรษา 12 สิงหาคม 2558
2. เพื่อให้พสกนิกรทุกหมู่เหล่า ได้แสดงออกถึงความจงรักภักดี ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์
3. เพื่อเป็นการร่วมแสดงออกของประชาชน ถึงความรักที่มีต่อแม่ และแม่ของแผ่นดิน
4. เพื่อให้พสกนิกรทุกหมู่เหล่า ได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมจักรยานเฉลิมพระเกียรติอย่างทั่วถึง และเสริมสร้างความสามัคคีของคนในชาติ ที่จะร่วมกันจัดกิจกรรมถวายพระพรแด่ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
5. เพื่อเป็นการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในการร่วมออกกำลังกาย ทำให้สุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง ปลุกฝังให้ประชาชนรักการออกกำลังกาย และเสริมสร้างความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา อีกทั้งได้นำกิจกรรมดังกล่าวไปต่อยอดขยายผลต่อไป

รูปแบบการจัดกิจกรรม

ให้พสกนิกร ในจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศไทยได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมปั่นเพื่อแม่พร้อมกันทั้งประเทศ วันอาทิตย์ที่ 16 สิงหาคม 2558 เวลา 15.00 น. เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความจงรักภักดี และสร้างความสามัคคีในกลุ่ม องค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนเป็นกิจกรรมที่สร้างความปรองดองของคนในประเทศ

โครงการ “ร้อยใจไทย”

วัตถุประสงค์การจัดกิจกรรม

1. เสริมสร้าง และขยายโอกาส ในการให้ความรู้ความเข้าใจถึงสาเหตุของการแตกแยกและแนวทางแก้ไขแก่นักศึกษาเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาในชุมชน
2. เสริมสร้าง รูปแบบของการดำเนินการสร้างเครือข่ายเพื่อ ความสามัคคี ความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ให้หลากหลายวิธี
3. ลดความขัดแย้งโดยให้มีกิจกรรมดนตรีและกิจกรรมสาธารณะเป็นจุดร่วม
4. ปรับปรุงแนวทางให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการออกความเห็นเสนอแนะในการสร้างความสามัคคีให้มากขึ้น
5. รักษาความดีงามและดำรงเอกลักษณ์ของความเป็นไทย
6. ปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพ ของการเป็นเครือข่ายทำความดี อย่างมีระบบ
7. ปรับปรุง เสริมสร้าง การติดต่อประสานงานในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเหมาะสมให้แก่มวลชน
8. สร้างพื้นฐานให้การปรับแนวคิดรักษาประโยชน์ของส่วนรวมให้กับเครือข่าย
9. ปรับปรุงข้อมูลของเครือข่ายให้ทันสมัยทันเวลาอยู่ตลอดเวลา

บทที่ 3
การเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

สำนักงาน กศน. จังหวัดเชียงใหม่

แผนการเรียนรู้ประจำบทที่ 3

บทที่ 3 การเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

สาระสำคัญ

สถาบันพระมหากษัตริย์ เป็น หนึ่งในสถาบันหลักของประเทศชาติ อันประกอบด้วย สถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันที่มีความสำคัญอย่างมากต่อประเทศชาติ เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นชาติ การปกครองของไทยในอดีตมีเหตุการณ์สำคัญๆ เกิดขึ้น ทำให้การปกครองเปลี่ยนจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข เป็นผู้นำแบบอย่างของราษฎร ที่มีพระราชกรณียกิจในการพัฒนาประเทศชาติและประชาชน ที่สำคัญมากมาย

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายถึงความสำคัญของการมีสถาบันพระมหากษัตริย์
2. อธิบาย พร้อมยกตัวอย่างเหตุการณ์สำคัญๆ ในการปกครองประเทศของพระมหากษัตริย์ไทยได้
3. อธิบายพระราชกรณียกิจที่สำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีต่อปวงชนชาวไทยได้
4. มีส่วนร่วมในกิจกรรมเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

ขอบข่ายเนื้อหา

1. ความสำคัญ ของสถาบันพระมหากษัตริย์
2. เหตุการณ์สำคัญๆ ในการปกครองประเทศของพระมหากษัตริย์ไทย
3. พระราชกรณียกิจสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีต่อปวงชนชาวไทย
4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ศึกษาเอกสารการสอน
2. ปฏิบัติกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมายในเอกสารการสอน
3. ศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น ตำราเรียน สื่อ สิ่งพิมพ์ต่างๆ กศน.ตำบล ห้องสมุด และอินเทอร์เน็ต

สื่อการสอน

1. เอกสารการสอนบทที่ 3
2. แหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น ตำราเรียน สื่อ สิ่งพิมพ์ต่างๆ กศน.ตำบล ห้องสมุด และอินเทอร์เน็ต
3. ใบงาน
4. กระดาษปรู๊ฟ
5. ปากกาเคมี

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
2. สังเกตทักษะกระบวนการ โดยใช้แบบประเมินทักษะและกระบวนการ
3. ตรวจสอบผลงาน โดยใช้แบบประเมินผลงาน

สำนักงาน กศน. จังหวัดเชียงใหม่

บทที่ 3 การเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

เรื่องที่ 1 ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์

แกนหลักแห่งความมั่นคงของชาติ

แกนหลักแห่งความมั่นคงของชาติ ได้แก่ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ ความสำคัญของสถาบันทั้ง 3 ปรากฏอยู่ในธงไตรรงค์เป็นธงชาติไทย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงริเริ่มให้ใช้ธงไตรรงค์เป็นธงชาติไทยตั้งแต่ พ.ศ.2460 เป็นต้นมา มาจนถึงปัจจุบันนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชนิพนธ์ความหมายของธงไตรรงค์ไว้ดังนี้

แดง คือ โลหิตเราชาวไทย ซึ่งยอมสละได้ เพื่อรักษาชาติศาสนา (แดงหมายถึงสถาบันชาติ)

ขาว คือ บริสุทธิ์ศรีสวัสดิ์ หมายถึงพระไตรรัตน์ และธรรมคัมภีร์ (ขาวหมายถึงสถาบันศาสนา)

น้ำเงิน คือ สีโสภณ อันจอมประชา ธ โปรดเป็นส่วนพระองค์ (น้ำเงินหมายถึงสถาบันพระมหากษัตริย์)

สถาบัน ชาติ สถาบันศาสนา และ สถาบันพระมหากษัตริย์ จึงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่อาจแยกจากกันได้ ตามคำกล่าวที่ว่า “พระมหากษัตริย์คู่ชาติ พุทธศาสน์คู่ไทย”

ความหมายของสถาบันพระมหากษัตริย์

ความหมายของ “พระมหากษัตริย์” ตามรูปศัพท์ หมายถึง “นักรบผู้ยิ่งใหญ่” ถ้าจะถือตามความหมายที่ใช้กันอยู่ทั่วไป และความเข้าใจตามธรรมดาแล้วพระมหากษัตริย์ ก็คือ พระเจ้าแผ่นดินในภาษาสันสกฤตคำว่า กษัตริย์ หมายถึงผู้ป้องกันหรือนักรบ มีคำเรียกพระมหากษัตริย์ หลายคำเช่น พระราชา หรือ ราชน หมายถึง ผู้น้อมจิตใจของผู้อื่นไว้ด้วยธรรม จักรพรรดิ หมายถึง ผู้ปกครองที่ปวงชนพึงใจและเป็นผู้มีคุณธรรมสูง และใกล้เคียงกับคำว่า ธรรมราชา หมายถึง ผู้รักษาและปฏิบัติธรรมทั้งเป็นต้นเหตุแห่งความยุติธรรมทั้งปวง คำว่าพระเจ้าอยู่หัว หมายถึง พระผู้เป็นผู้นำ หรือประมุขของประเทศ และคำว่า “พระเจ้าแผ่นดิน” หมายถึงพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดิน

ไม่ว่าจะเลือกใช้คำใด คำว่า “ราชา” “กษัตริย์” “จักรพรรดิ” โดยความหมายแล้วน่าจะจะใช้เหมือนกัน อย่างไรก็ตามในสังคมไทยเรียกพระมหากษัตริย์ ว่า “ในหลวง” “พ่อหลวง” “พ่อของแผ่นดิน” ความหมายก็คือเป็นผู้ปกครองที่เปรียบเสมือนพ่ออยู่เหนือเกล้าเหนือชีวิตซึ่งชนชาวไทยมีความจงรักภักดีชูกาลนาน

จากอดีต จนถึงปัจจุบัน คนไทยเราอยู่และคุ้นเคยกับสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นอย่างมาก พระมหากษัตริย์ไทย ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานัปการเพื่อให้พสกนิกรอยู่เย็นเป็นสุข สถาบันพระมหากษัตริย์ จึงหมายถึงสถาบันสูงสุด โดยทรงเป็นพระประมุขของชาติทรงเป็นศูนย์รวมแห่งความจงรักภักดี ทรงเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนชาวไทยทั้งชาติ ทรงไว้ซึ่งคุณธรรมอันประเสริฐ และเป็นที่เคารพรักเทิดทูนอย่างสูงยิ่งของประชาชนชาวไทยทั่วประเทศ

แนวคิดสถาบันพระมหากษัตริย์

พระมหากษัตริย์แต่เดิมมีแนวคิดสองประการคือ ถิ่นว่าพระมหากษัตริย์คือ หัวหน้าครอบครัวใหญ่ที่มีความสัมพันธ์กันทางสายเลือดกับหมู่คณะ ประการที่สองคือ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของรัฐในทางการเมืองหรือผู้มีอำนาจสูงสุด โดยเฉพาะในยุโรปมีความเชื่อในเรื่องลัทธิเทวสิทธิ์ และถือว่าพระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตยและมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศรวมทั้งมีอำนาจโดยสมบูรณ์

สำหรับประเทศไทยแนวคิดในเรื่องพระมหากษัตริย์เริ่มปรากฏชัดเจนในยุคกรุงสุโขทัยโดยใช้คำว่า “พ่อขุน” ราษฎร มีความใกล้ชิดกับพระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์ในสมัยนั้นเรียกว่าพ่อขุนก็พร้อมที่จะช่วยประชาชน โดยประชาชนที่ร้อนกร้อนใจก็สั่นกระดิ่งเพื่อร้องขอให้พิจารณาอรรถคดีต่างๆ ได้ทุกวันพระก็ชักชวนข้าราชการบริหารและหมู่เหล่าปวงชนพร้อมใจกันฟังเทศรับพร ประชาชนใกล้ชิดผู้ปกครองใช้หลักครอบครัวมาบริหารรัฐและใช้หลักศาสนาเข้าผูกใจคนให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ดังนั้น พ่อขุนหรือพระมหากษัตริย์ในสมัยสุโขทัยนั้นจึงเรียกว่า “อเนกชนนิกรสโมสรสมมติ” หมายถึงพระมหากษัตริย์ที่ประชาชนและเหล่าอำมาตย์ เลือกร่องค์ขึ้นปกครองประเทศ

อย่างไรก็ดีในช่วงการเปลี่ยนแปลงแผ่นดินและศูนย์กลางความเจริญย้ายลงมาทางใต้ อาณาจักรกรุงศรีอยุธยาเริ่มเจริญขึ้นการแพร่ของแนวคิดต่างๆ ที่อยู่รอบๆ อาณาจักรใหม่ทั้งจากชาติตะวันตกที่เข้ามาค้าขายและชนชาติเขมรหรือขอมก็เข้า สู่แนวคิดเรื่องพระมหากษัตริย์ในช่วงนี้ แนวคิด เรื่องพระมหากษัตริย์จึงมีการผสมผสาน ดังนั้น พระมหากษัตริย์จึงไม่ใช่คนธรรมดาอย่างพ่อขุน แต่เป็นบุคคลที่เป็นคนสร้างชาติ รวมแผ่นดินแนวคิดทั้งฝรั่ง และเขมรจึงทำให้พระมหากษัตริย์มีอำนาจในการปกครองสูงสุดดุจได้รับเทวสิทธิ์ และขณะเดียวกันพระมหากษัตริย์ทรงใช้หลักการปกครองโดยมีหลักศาสนากำกับ เพราะพระมหากษัตริย์มีนิตราษประเพณี ทศพิธราชธรรม และทรงมีพระมโนธรรมกำกับ นอกจากนี้พระมหากษัตริย์ไทยยังทรงอยู่คู่กับราษฎรไทยเสมอมา

ปัจจุบัน รัฐธรรมนูญเกือบจะทุกฉบับรับรองฐานะของพระมหากษัตริย์ว่า “ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งเดียวจะแบ่งแยกมิได้ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย องค์พระมหากษัตริย์ ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ และจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องในทางใดๆ มิได้” ฐานะของ พระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยก็คือ ทรงเป็นประมุขของประเทศ และยังทรงใช้อำนาจอธิปไตยทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบาทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

สถาบันพระมหากษัตริย์ก่อให้เกิดคุณประโยชน์อย่างมากมายมหาศาลต่อประเทศชาติมาตั้งแต่โบราณจวบจนปัจจุบันนี้ ทั้งในฐานะที่ก่อให้เกิดการสร้างชาติ การกู้เอกราชของชาติการรักษาและพัฒนาชาติ มีสาระสำคัญที่ควรแก่การนำมาศึกษา คือ

1. พระมหากษัตริย์ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน

พระมหากษัตริย์ทรงทำให้เกิดความสำนึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แม้ว่าสถาบันการเมืองการปกครองจะแยกสถาบันนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ แต่ต้องให้อำนาจของตนภายใต้พระปรมาภิไธย ทำให้ทุกสถาบันมีจุดรวมกัน อำนาจที่ได้มาจากแหล่งเดียวกัน คือ พระมหากษัตริย์ นอกจากนี้พระมหากษัตริย์ยังทำให้เกิดความสำนึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ระหว่างหมู่ชนภายในชาติ โดยที่ต่างเคารพสักการะและจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ร่วมกัน แม้จะมีความแตกต่างกันในด้านเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา ก็มีความสมานสามัคคีกลมเกลียวกันในปวงชนทั้งหลาย ทำให้เกิดความเป็นปึกแผ่นและเป็นพลังที่สำคัญยิ่งของชาติกล่าวได้ว่าพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมของชาติเป็นศูนย์รวมจิตใจ ก่อให้เกิดความสมานสามัคคี และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ เกิดเอกภาพทั้งในทางการเมืองการปกครองในหมู่ประชาชนอย่างยิ่ง พระมหากษัตริย์

ทรงรักใคร่ห่วงใยประชาชนอย่างยิ่ง ทรงโปรดประชาชนและทรงให้เข้าเฝ้าฯอย่างใกล้ชิดทำให้เกิดความจงรักภักดีแน่นแฟ้นมากขึ้น ไม่เสื่อมคลายพระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปทุกแห่งไม่ว่าจะเป็นถิ่นทุรกันดารหรือมีอันตรายเพียงไร เพื่อทรงทราบถึงทุกข์สุขของประชาชน และพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์อย่างกว้างขวางโดยไม่จำกัด ฐานะ เพศ วัย ประชาชนก็มีความผูกพันกับพระมหากษัตริย์อย่างลึกซึ้ง กว้างขวางแน่นแฟ้นมั่นคง จึงยากที่จะมีอำนาจใดมาทำให้สั่นคลอนได้

2. พระมหากษัตริย์ทรงเป็นสัญลักษณ์แห่งความต่อเนื่องของชาติ

สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันประมุขของชาติสืบต่อกันมาโดยไม่ขาดสายขาดตอนตลอดเวลาไม่ว่ารัฐบาลจะเปลี่ยนแปลงไปกี่ชุดกี่สมัยก็ตาม แต่สถาบันพระมหากษัตริย์ยังคงอยู่เป็นความต่อเนื่องของประเทศชาติ ช่วยให้การปกครองไม่มีช่องว่างแต่มีความต่อเนื่องตลอดเวลา

3. พระมหากษัตริย์เป็นพุทธมามกะและอัครศาสนูปถัมภก

ทำให้เกิดความสัมพันธ์แน่นแฟ้นระหว่างคนในชาติแม้จะมีศาสนาต่างกัน เพราะพระมหากษัตริย์ทรงอุปถัมภ์ทุกศาสนาแม้ว่าพระองค์จะทรงเป็นพุทธมามกะ จึงก่อให้เกิดพลังความสามัคคีในชาติ ไม่บาดหมางกันด้วยการมีศาสนาต่างกัน

4. พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพลังในการสร้างขวัญและกำลังใจของประชาชน

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นที่มาแห่งเกียรติยศทั้งปวง ก่อให้เกิดภาคภูมิใจ ปิติยินดี และเกิดกำลังใจในหมู่ประชาชนทั่วไปที่จะรักษาคุณงามความดี मानะความพยายามกระทำความดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพระองค์ทรงไว้ซึ่งความดีงามตลอดเวลา ทำให้ประชาชนปฏิบัติปฏิบัติชอบมีกำลังใจที่จะทำงานเสียสละต่อไป จึงเสมือนแรงดลใจผลักดันให้ผู้มีเจตนาดี ประกอบคุณงามความดีมุ่งมั่นในการปฏิบัติอย่างเข้มแข็ง ทั้งในส่วนของประชาชน ส่วนราชการหรือรัฐบาล

5. พระมหากษัตริย์ทรงมีส่วนสำคัญในการรักษาผลประโยชน์ของประชาชนและทำให้การบริหารงานประเทศเป็นไปด้วยดี

พระมหากษัตริย์ทรงขึ้นครองราชย์ด้วยความเห็นชอบยอมรับของประชาชน โดยมีรัฐสภาทำหน้าที่แทนพระองค์จึงได้รับการเทิดทูนยกย่องเสมือนผู้แทน อันอยู่ในฐานะเป็นที่เคารพสักการะของประชาชนด้วยการที่พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจที่จะยับยั้งพระราชบัญญัติ หรือพระราชทานคำแนะนำตักเตือน คำปรึกษาและการสนับสนุนในกิจการต่างๆทั้งของรัฐบาล รัฐสภา และศาล ตามรัฐธรรมนูญจัดได้ว่าพระองค์ทรงมีส่วนรวมอันสำคัญในการรักษาผลประโยชน์ของประชาชนและก่อให้เกิดผลดีในการบริหารการปกครองประเทศ อย่างน้อยก็ช่วยให้ฝ่ายปฏิบัติหน้าที่ทั้งหลายเกิดความสำนึก เกิดความระมัดระวัง รอบคอบมิให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวมมากพอสมควร พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและทรงเป็นกลางทางการเมืองการกำหนดหลักการสืบสันตติวงศ์ไว้อย่างชัดเจน โดยกษัตริย์และรัฐธรรมนูญเป็นเครื่องประกันว่าจะทรงเป็นกลางทางการเมืองได้อย่างแท้จริง และทำให้สามารถยับยั้ง ท้วงติง ให้การปกครองประเทศเป็นไปโดยสุจริตยุติธรรมเพื่อประชาชนโดยส่วนรวม ซึ่งต่างจากประมุขของประเทศที่มาจากการเลือกตั้งที่จะต้องยึดนโยบายของกลุ่มหรือพรรคการเมืองเป็นหลัก

6. พระมหากษัตริย์ทรงแก้ไขวิกฤตการณ์

สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นกลไกสำคัญในการยับยั้งแก้ไขวิกฤตการณ์ที่ร้ายแรงในประเทศได้ ไม่ทำให้เกิดความแตกแยกภายในชาติอย่างรุนแรงจนถึงต้องต่อสู้กลายเป็นสงครามกลางเมือง หรือแบ่งแยกกลายเป็นประเทศเล็กประเทศน้อย ขจัดปัดเป่ามิให้เหตุการณ์ลุกลามและทำให้ประเทศเข้าสู่ภาวะปกติได้ เพราะพระมหากษัตริย์เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นด้านประชาชน รัฐบาลหน่วยราชการ กองทัพ นิสิต นักศึกษา ปัญญาชนทั้งหลาย หรือกลุ่มต่างๆ แม้กระทั่งชนกลุ่มน้อยในประเทศ อันได้แก่ ชาวไทยภูเขา ชาวไทยมุสลิม เป็นต้น

7. พระมหากษัตริย์ทรงส่งเสริมความมั่นคงของประเทศ

โดยการยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนและกองทัพ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งกองทัพไทยจึงทรงใส่พระทัยในการพัฒนากองทัพทั้งทางวัตถุและจิตใจ ทรงเยี่ยมเยือนพลรบขั้วทหาร พระราชทานของใช้ที่จำเป็น ทรงช่วยเหลืออนุเคราะห์ ผู้เสียสละเพื่อชาติ ทำให้เกิดขวัญและกำลังใจแก่ทหาร ข้าราชการอย่างดียิ่ง พร้อมทั้งจะรักษาความมั่นคงและเอกราชของชาติอย่างแน่นแฟ้น

8. พระมหากษัตริย์ทรงมีส่วนเสริมสร้างสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศ

พระมหากษัตริย์ในอดีตได้ทรงดำเนินวิเทศไมตรีได้อย่างดีจนสามารถรักษาเอกราชไว้ได้โดยเฉพาะสมัยการล่าเมืองขึ้นในรัชกาลที่ 4 และ รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ สำหรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันก็ทรงดำเนินการให้เกิดความเข้าใจอันดี ความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศต่างๆ กับประเทศไทย โดยเสด็จพระราชดำเนินเป็นทูตสันถวไมตรีกับประเทศต่างๆ ไม่น้อยกว่า 13 ประเทศ ทำให้นโยบายต่างประเทศดำเนินไปอย่างสะดวกและราบรื่น นอกจากนี้ยังทรงเป็นผู้แทนประเทศไทยต้อนรับประมุขประเทศ ผู้นำประเทศ เอกอัครราชทูต และทูตสันถวไมตรีจากต่างประเทศอีกด้วย

9. พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้นำในการพัฒนาและปฏิรูปเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ

การพัฒนาและการปฏิรูปที่สำคัญ ของชาติส่วนใหญ่พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้นำ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปพื้นฐานประชาธิปไตย โดยการจัดตั้งกระทรวงต่างๆ ทรงส่งเสริมการศึกษาและเลิกทาส ปัจจุบันพระมหากษัตริย์ทรงเกื้อหนุนวิทยาการสาขาต่างๆ ทรงสนับสนุนการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม ทรงริเริ่มกิจการอันเป็นการแก้ปัญหาหลักทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยจะเห็นว่าโครงการตามพระราชดำริส่วนใหญ่มุ่งแก้ปัญหาหลักทางเกษตรกรรมเพื่อชาวนา ชาวไร่ และประชาชนผู้ยากไร้และด้อยโอกาสอันเป็นชนส่วนใหญ่ของประเทศ เช่น โครงการฝนหลวง ชลประทาน พัฒนาที่ดิน พัฒนาชาวเขา เป็นต้น

10. พระมหากษัตริย์ทรงมีส่วนเกื้อหนุนระบอบประชาธิปไตย

บทบาทของพระมหากษัตริย์มีส่วนช่วยเป็นอย่างมากที่ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย เพราะการที่ประชาชนเกิดความจงรักภักดีและเชื่อมั่นในสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงมีผลส่งให้ประชาชนเกิดความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขด้วย เนื่องจากเห็นว่าเป็นระบอบที่เชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์อันเป็นที่เคารพสักการะของประชาชนนั่นเอง

เรื่องที่ 2 เหตุการณ์สำคัญในการปกครองประเทศของพระมหากษัตริย์ไทย

ในอดีตประเทศไทยมีการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขทรงมีพระราชอำนาจโดยสมบูรณ์แต่เพียงพระองค์เดียว ทรงใช้อำนาจทั้งในด้านนิติบัญญัติอำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ และทรงแต่งตั้งข้าราชการ ขุนนางไปปกครองหัวเมืองต่างๆ ในที่นี้อาจกล่าวได้ว่าพระมหากษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้น ทรงอยู่เหนือรัฐธรรมนูญและกฎหมายใดๆ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ตรากฎหมาย ทรงตัดสินและพิจารณาอรรถคดี ทรงบริหารประเทศ

ดังนั้นประชาชนจึงต้องปฏิบัติตามพระบรมราชโองการ ใครฝ่าฝืนไม่ได้ พระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจสูงสุดและประชาชนต้องปฏิบัติตามและที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีรูปแบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ใน 4 สมัยดังนี้คือ

1. สมัยอาณาจักรสุโขทัย (พ.ศ.1800-1921)
2. สมัยอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ.1897-2310)
3. สมัยอาณาจักรกรุงธนบุรี และ สมัยอาณาจักรรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ.2310-2325)
4. สมัยการปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 จนกระทั่งถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475

1. สมัยอาณาจักรสุโขทัย (พ.ศ.1800-1921)

ในสมัยนี้มีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ หรือราชาธิปไตย ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองที่พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยอันเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองและทรงใช้อำนาจนี้ในการออกกฎหมายเรียกว่าอำนาจนิติบัญญัติ ทรงบริหารกิจการบ้านเมืองเรียกอำนาจนี้ว่า อำนาจบริหารราชการแผ่นดิน และทรงพิจารณาอรรถคดีทรงพิพากษาและตัดสินคดีความต่างๆ ทุกวันธรรมะสาวณะด้วยพระองค์เอง เรียกอำนาจนี้ว่าอำนาจตุลาการ จะเห็นได้ว่าพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนี้เพียงพระองค์เดียว และทรงใช้อำนาจบนพื้นฐานของหลักธรรมประชาชนอยู่ร่มเย็นเป็นสุขในสมัยอาณาจักรสุโขทัยมีลักษณะการปกครองโดยใช้คตินิยมในการปกครองแบบครอบครัวหรือ “พ่อปกครองลูก” มาเป็นหลักในการบริหารประเทศ โดยใสมัยนั้นพระมหากษัตริย์ใกล้ชิดกับประชาชนมาก ประชาชนต่างก็เรียกพระมหากษัตริย์ว่า “พ่อขุน” ซึ่งมีลักษณะเด่นที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

- พ่อขุนเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตย โดยปกครองประชาชนบนพื้นฐานของความรัก ความเมตตา ประดุจบิดาพินิจต่อบุตร บางตำราอธิบายว่าเป็นการปกครองแบบพ่อปกครองลูกหรือแบบ “ปิตุราชาประชาธิปไตย”
- พ่อขุนอยู่ในฐานะผู้ปกครองและประมุขของประเทศที่มีอำนาจสูงสุดแต่เพียงผู้เดียว
- ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการดำเนินชีวิตพอสมควร ดังจะเห็นได้จากศิลาจารึก อธิบายว่า “...ใครใคร่ค้า ค้า เอาม้ามาค้าเอาข้าวมาขาย...” อาจกล่าวได้ว่าผู้ปกครองและผู้อยู่ภายใต้ปกครองมีฐานะเป็นมนุษย์เหมือนกัน

รูปแบบการปกครองเป็นไปแบบเรียบง่ายไม่มีพิธีอะไรมากมายนัก ไม่มีสถาบันการเมืองการปกครองที่สลับซับซ้อนมาก

มีการพิจารณาคดีโดยใช้หลักประกันความยุติธรรม เช่น เมื่อพลเมืองผิดใจเป็นความกันจะมีการสอบสวนจนแน่ชัดจึงตัดสินโดยยุติธรรม ในศิลาจารึกเขียนไว้ว่า “ลูกเจ้าลูกขุนแลผิดแพกแสกกว้างกัน ส่วนดูแลแท้จึงแล่งความแก่ข้าด้วย ชื่อ บ่เข้าผู้ลักมักผู้ช้อน...”

นอกจากจะทรงวางรากฐานทางการปกครองแล้วในสมัยสุโขทัยยังทรงประดิษฐ์อักษรไทยเปิดโอกาสให้คนได้เรียนรู้ภาษา วัฒนธรรมและกษัตริย์บางพระองค์ ก็ได้ชื่อว่าเป็นกษัตริย์แบบธรรมราชา การปกครองจึงมีรูปแบบธรรมราชาด้วย ซึ่งมีหลักการ คือ ความเชื่อที่ว่าพระราชอำนาจของกษัตริย์จะต้องถูกกำกับด้วยหลักธรรมมะ ประชาชนจึงจะอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อสิ้นพระชนม์ก็จะได้ไปสู่สวรรค์จึงเรียกว่าสวรรคตหลักธรรมสำคัญที่กำกับพระราชจริยวัตร คือ ทศพิธราชธรรม และจักรวรรดิวัตร 12 ประการ

2. สมัยอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ.1893-2310)

พระเจ้าอู่ทองทรงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกของอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา เป็นช่วงของการก่อสร้างเมืองทำให้ต้องมีผู้นำในการปกครองรวบรวมอาณาจักรให้แก่ขยาย มีการติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านในเรื่องการค้าและศาสนา และในช่วงเวลานั้นมีการเผยแพร่ลัทธิฮินดูและขอมเข้ามาในอาณาจักร ดังนั้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาจึงได้รับวัฒนธรรมการปกครองแบบขอมและฮินดูเข้ามาใช้เรียกการปกครองแบบนี้ว่า “การปกครองแบบเทวสิทธิ์” หรือ “สมมติเทพ” โดยมีหลักการสำคัญ คือ

กษัตริย์เปรียบเสมือนเทพเจ้าที่มีอำนาจสูงสุด ทรงเป็นเจ้าชีวิต คือ พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจเหนือชีวิตของบุคคลที่อยู่ในสังคมทุกคนและทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดิน คือ ทรงเป็นเจ้าของแผ่นดินทั่วราชอาณาจักรและพระมหากษัตริย์จะทรงเป็นพระราชทานให้ใครก็ได้ตามอธยาศัย

การที่พระมหากษัตริย์ทรงอยู่ในฐานะเป็นสมมติเทพตามคตินิยมของพราหมณ์ จึงต้องมีระเบียบพิธีการต่างๆ มากมายแม้แต่ภาษาใช้กับพระมหากษัตริย์ก็ได้บัญญัติขึ้นใช้เฉพาะกับพระมหากษัตริย์เท่านั้นที่เราเรียกว่า “ราชาศัพท์”

กษัตริย์ในสมัยกรุงศรีอยุธยาต้องเข้าพิธีปราบดาภิเษก ซึ่งถือว่าเป็นการขึ้นสู่ราชบัลลังก์โดยชอบธรรม ดังนั้นพระมหากษัตริย์จึงจำเป็นต้องมีกลุ่มหรือคณะบุคคลสนับสนุน และให้ประโยชน์ตอบแทนอันเป็นยศถาบรรดาศักดิ์หรือศักดินาแก่กลุ่มบุคคลดังกล่าว

เกิดระบบทาสขึ้น หมายถึง บุคคลที่ใช้แรงงานโดยทาสในสมัยกรุงศรีอยุธยาอนุญาตให้เสนาบดี ข้าราชการ บริหารและประชาชนที่ร่ำรวยมีทาสได้ และผู้ที่ใช้แรงงานเมื่อตกเป็นทาสก็ถือว่าเป็นนายเงินเป็นเจ้าของอาจซื้อขาย แลกเปลี่ยน หรือยกทาสให้ผู้อื่นได้ ดังนั้นจึงมาสู่การเกิดชนชั้นทางสังคม อาจกล่าวได้ว่าประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครองมีฐานะไม่เท่ากัน

จากการที่อาณาจักรกรุงศรีอยุธยา ได้รับแนวคิดทางการเมืองการปกครองจากเขมรมากขึ้นส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านการปกครองและในด้านสังคมไม่ว่าจะเป็นพระมหากษัตริย์ทรงเป็นเทวราชหรือเทวดาโดยสมบูรณ์, การเกิดระบบศักดินาขึ้นครั้งแรกในสังคมไทย, การเกิดการปกครองแบบนายกับบ่าว, มีการแบ่งชั้นทางสังคมชัดเจน

นอกจากนี้ในสมัยอยุธยาต้องทำศึกสงครามเกือบตลอดเวลา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการเกณฑ์ไพร่พลเพื่อป้องกันประเทศ จึงเกิดระบบไพร่และมูลนายด้วยเช่นกัน

3. สมัยอาณาจักรกรุงธนบุรี และสมัยอาณาจักรรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 2310-2325)

3.1 ลักษณะการปกครองสมัยอาณาจักรกรุงธนบุรี

เนื่องจากสมัยอาณาจักรกรุงธนบุรี ไทยได้เสียกรุงให้กับพม่า ครั้งที่ 2 ในปี พ .ศ. 2310 เกิดความแตกแยกกันเป็นก๊ก เป็นเหล่ายังรวมกันไม่ติด และสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงเห็นว่ากรุงศรีอยุธยาอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถทำนุบำรุงให้คงสภาพเดิมได้ อีกทั้งข้าศึกศัตรูก็รุกรานทางดีและเมื่อถึงคราวน้ำหลาก ปัญหาต่างๆก็ตามมามาก สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีจึงทรงย้ายมาตั้งเมืองหลวงที่กรุงธนบุรี และตลอดรัชสมัยของพระองค์ พระองค์ทรงทำศึกสงครามเพื่อรวบรวมประเทศไทยให้เป็นผืนแผ่นดิน ทำการกอบกู้เอกราชมาโดยตลอด ดังนั้นในสมัยกรุงธนบุรีอาจกล่าวได้ว่ายังคงใช้รูปแบบการปกครองแบบระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อยู่

3.2 ลักษณะการปกครองสมัยอาณาจักรรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ในสมัยอาณาจักรรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้น ประเทศไทยใช้รูปแบบการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ตามแนวของอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาไม่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเช่นกัน เพราะพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงก่อร่างสร้างเมืองปราบปรามข้าศึกศัตรูโดยเฉพาะพม่า ทำให้ในเรื่องการปกครองไม่มีสิ่งใดเปลี่ยนแปลง แต่เมื่อเข้าสู่ช่วงรัชกาลที่ 3 มีการเข้ามาของลัทธิล่าอาณานิคม ประกอบกับประเทศมีลักษณะเป็นรัฐกึ่งชนทำให้เป็นที่สนใจของมหาอำนาจ ดังนั้นจึงส่งผลให้มีการปฏิรูปทั้งในด้านการเมืองการปกครองรวมทั้งทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งปรากฏผลอย่างชัดเจนในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

4. สมัยการปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 จนกระทั่งถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครองวันที่ 24 มิถุนายน 2475

ผลจากการเข้ามาของลัทธิล่าอาณานิคมและปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศ ส่งผลให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นความสำคัญของการปกครอง และความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จึงได้ทำการปฏิรูปการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดินในวันที่ 1 เมษายน 2435 หรือ ร.ศ. 111 ซึ่งมีหลักการที่สำคัญ คือ

ทรงปฏิรูปการปกครอง โดยการกำหนดให้มีการปกครองส่วนกลาง มีการจัดตั้งกระทรวง ทบวง กรม และนำเอาระบบบริหารราชการแบบแบ่งแยกโครงสร้างอำนาจหน้าที่ (Structural Functionalism) มาใช้ใน

การบริหารประเทศ นอกจากนี้ยังได้กำหนดให้มีการปกครองส่วนภูมิภาค โดยทรงรวบรวมหัวเมืองให้เป็นหน่วยการปกครองใหม่เรียกว่า “มณฑล” และแบ่งส่วนรับผิดชอบ โดยแบ่งเป็นมณฑลเทศาภิบาล เมือง อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน นอกจากนี้ยังทรงจัดตั้งสุขาภิบาลขึ้น และเริ่มทดลองการกระจายอำนาจเป็นครั้งแรกให้กับหน่วยการปกครองสุขาภิบาล

ทรงทำการปฏิรูปในด้านสังคมและวัฒนธรรมอย่างชัดเจน เช่นการยกเลิกระบบไพร่ ทาส, การปรับปรุงด้านการศึกษา, การนำเอาวิทยาการต่างๆ มาปรับใช้ เช่น โทรศัพท์ โทรเลข รถไฟและการเปลี่ยนแปลงการแต่งกายการเข้าเฝ้า ซึ่งโดยรวมเรียกว่าเป็นกระบวนการพัฒนาให้เกิดความทันสมัยในด้านต่างๆ (Modernization) เพื่อแสดงให้เห็นว่าไทยเป็นอารยะประเทศ

หนึ่งในกระบวนการพัฒนาให้เกิดความทันสมัยที่สำคัญ ได้แก่ การที่พระราชวงศ์และขุนนางชั้นสูงได้เดินทางไปรับการศึกษาต่างประเทศ ซึ่งเมื่อเดินทางกลับมาก็ได้นำเอาแนวคิดและอารยธรรมทางตะวันตก รวมทั้งแนวคิดทางการเมืองการปกครองเข้าด้วยเช่นกัน ส่งผลให้เกิดแนวคิดในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบปกครองเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จนกระทั่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เกิดเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกอันรวมไปถึงประเทศไทยด้วยเช่นกัน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยทำการปลดข้าราชการให้มีจำนวนน้อยลงเพื่อการประหยัด ทำให้ข้าราชการโดยเฉพาะทหารไม่พอใจ

ต่อมาภายหลัง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เกิดวิกฤติการณ์ทางการเมืองขึ้นอีกครั้งหนึ่ง นั่นคือสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปลดข้าราชการออกมากขึ้นรวมทั้งบรรดานายทหารชั้นนำก็ถูกปลดขึ้นเงินเดือน ซึ่งแนวคิดและปัญหาดังกล่าวได้กลายเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่ง ที่ก่อให้เกิดการปฏิวัติการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยกลุ่มบุคคลที่เรียกตนเองว่า “คณะราษฎร” ส่งผลให้ประเทศไทยได้เปลี่ยนรูปแบบการปกครองจากรูปแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นรูปแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในวันที่ 24 มิถุนายน 2475

เรื่องที่ 3 พระราชกรณียกิจสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีต่อปวงชนชาวไทย

ในฐานะองค์พระประมุขของประเทศไทย พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชภารกิจที่ต้องทรงปฏิบัติมาก เพราะพระองค์เท่ากับเป็นตัวแทนหรือสัญลักษณ์ของประเทศ และเป็นผู้นำแบบอย่างของทวยราษฎร์ อาจจำแนกพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ออกได้เป็น 4 ด้าน คือ

1. พิธีการและศาสนา พระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์ประธานในพิธีการต่างๆ ที่สำคัญของชาติมากมาย ได้แก่ การเปิดและปิดสมัยประชุมรัฐสภา ทรงเป็นผู้แทนทางการทูตของประเทศในการเจริญสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ และทรงต้อนรับแขกเมือง พระราชทานปริญญาบัตรและพระบรมราชโองาบทแก่บัณฑิตของมหาวิทยาลัยต่างๆ ในทางศาสนาพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะและองค์อัครศาสนูปถัมภก พระองค์ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจทางศาสนาเกี่ยวกับภารกิจด้านพระราชกุศลและพิธีต่างๆ และทรงมีพระบรมราชานุเคราะห์เพื่อความมั่นคงแห่งสถาบันศาสนาต่างๆ ทั้งพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นๆ

2. สงเคราะห์ประชาชน พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้นำในด้านการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ ด้วยการพระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ เพื่อกิจการสาธารณกุศลอยู่เป็นนิจ ได้แก่พระราชทานทุนการศึกษา สงเคราะห์คนยากจน คนพิการ เจ็บป่วยและชราเมื่อราษฎรประสบภัยธรรมชาติ หรือความทุกข์ยาก พระองค์พระราชทานความช่วยเหลือ ทรงเป็นผู้นำด้านสังคมสงเคราะห์อย่างแท้จริงนอกจากนั้นยังมีพระราชดำริให้มีโครงการเพื่อประโยชน์สุขของปวงชนชาวไทย ได้แก่ โครงการอีสานเขียว โครงการปฏิรูปที่ดิน โครงการ สหกรณ์แบบต่างๆ โครงการด้านการเกษตร โครงการฝนหลวง โครงการนาสาธิต โครงการพัฒนาที่ดิน โครงการการศึกษา โครงการร่มเกล้า โครงการแก้ปัญหาจราจรในกรุงเทพมหานคร โครงการฝึกออาชีพ

ต่างๆ โครงการทั้งหลายนี้ล้วนได้รับการสนับสนุนจากราชกร หน่วยงานราชการ เกิดผลดีต่อประเทศชาติและประชาชน

3. พัฒนาสังคม พระมหากษัตริย์ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจทั้งปวงเพื่อให้เกิดประโยชน์และความเจริญแก่สังคม ได้ทรงริเริ่มโครงการต่างทำให้เกิดการพัฒนาขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พระราชดำริและโครงการที่ทรงริเริ่มมีมากซึ่งล้วนแต่เป็นรากฐานในการพัฒนาชาติทั้งสิ้นโครงการของพระมหากษัตริย์องค์ปัจจุบันที่สำคัญได้แก่ โครงการอีสานเขียว โครงการฝนหลวง โครงการปลูกป่า โครงการขุดคลองระบายน้ำ โครงการปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดในเมืองใหญ่ โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม และอื่นๆ ทรงทำเป็นแบบอย่างที่ดีประชาชนและหน่วยงานนำไปปฏิบัติก่อให้เกิดประโยชน์ในทางการพัฒนาชาติขึ้นมาก นอกจากนี้ทรงทำให้เกิดความคิดในการดำเนินชีวิตแบบใหม่ เช่น การประกอบอาชีพ การใช้วิทยาการมาช่วยทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

4. การเมืองการปกครอง สถาบันพระมหากษัตริย์ได้มีบทบาทเกี่ยวกับการเมืองการปกครองรวมชาติ การสร้างเอกราช การวางรากฐานการเมืองการปกครอง การสร้างเสถียรภาพทางการเมืองการปกครอง การปฏิรูปการปกครองแผ่นดินตั้งแต่อดีตสืบต่อมาตลอดปัจจุบันบทบาทของพระมหากษัตริย์มีส่วนช่วยสร้างเอกภาพของประเทศเป็นอย่างมาก คนไทยทุกกลุ่มไม่ว่าศาสนาใดมีขนบธรรมเนียมแตกต่างกันอย่างไร ความรู้สึกร่วมในการมีพระมหากษัตริย์องค์เดียวกัน การเสด็จออกเยี่ยมราษฎรในจังหวัดต่างๆ แม้ท้องถิ่นทุรกันดาร หรือมากด้วยภัยอันตรายอยู่ตลอดเวลาทำให้ราษฎรมีขวัญและกำลังใจดี มีความรู้สึกผูกพันกับชาติว่ามีได้ถูกทอดทิ้ง พระราชกรณียกิจดังกล่าวของพระองค์มีส่วนช่วยในการปกครองเป็นอย่างมาก

พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์นั้นมีมาก และล้วนก่อประโยชน์ให้เกิดขึ้นต่อส่วนรวมทั้งสิ้นแม้การปฏิบัติพระราชกรณียกิจจะเป็นพระราชภาระอันหนัก แต่ก็ได้ทรงกระทำอย่างครบถ้วนสม่ำเสมอจนกระทั่งสามารถที่จะผูกจิตใจของประชาชนให้เกิดความจงรักภักดี เพราะตระหนักถึงน้ำพระทัยของพระองค์ว่า ทรงเห็นสุขของส่วนรวมมากกว่าพระองค์เอง ทรงเสียสละยอมทุกข้ออย่างเพื่อบ้านเมืองอย่างแท้จริงดังพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ที่ว่า

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม”

เรื่องที่ 4 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

ในฐานะนักเรียน นักศึกษา เราสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ได้ โดยผ่านกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

1. เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ตามที่โรงเรียนและชุมชนจัดขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการศึกษาถึงพระราชกรณียกิจ และสำนึกพระราชสำนักของพระมหากษัตริย์ไทยที่มีต่อปวงชนชาวไทย มีการน้อมรับนำเอากระแสพระราชดำริ เช่น หลักปรัชญาความคิดเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ทั้งนี้เพื่อแสดงถึงความเข้าใจ และความจงรักภักดีที่มีต่อสถาบัน

2. มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ตามที่โรงเรียนและชุมชนจัดขึ้น ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ให้กับประชาชนรับทราบ เช่น การจัดบอร์ดในงานนิทรรศการต่างๆ การเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมสถาบันพระมหากษัตริย์เนื่องในวันพิเศษต่างๆ อาทิเช่น วันพ่อ วันจักรี วันปิยะมหาราช เป็นต้น

3. ชื่นชมในพระราชกรณียกิจ พระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ ศึกษาติดตามและสนใจในพระราชกรณียกิจในโครงการต่างๆ และทราบซึ่ง ถึงพระมหากรุณาธิคุณที่สถาบันพระมหากษัตริย์มีต่อปวงชนชาวไทย

บทที่ 4

การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม จิตอาสา และความภูมิใจในความเป็นไทย

สำนักงาน กศน. จังหวัดเชียงใหม่

แผนการเรียนรู้ประจำบทที่ 4

บทที่ 4 การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม จิตอาสา และความภูมิใจในความเป็นไทย

สาระสำคัญ

การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม จิตอาสา และความภูมิใจในความเป็นไทย เป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ต้องพยายามปลูกฝังให้เกิดขึ้น สำหรับประชาชนคนไทย เพื่อที่จะสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในชุมชนได้อย่างมีความสุข เกิดความสามัคคี ประองตอง ตลอดจนมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายความหมาย ความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม จิตอาสา และ ความภูมิใจในความเป็นไทยได้
2. อธิบายคุณธรรม จริยธรรม ของการเป็นพลเมืองดีได้
3. มีจิตอาสาในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นใน ชุมชน สังคมได้
4. แสดงออกถึงความภูมิใจในความเป็นไทยได้

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมจิตอาสา และความภูมิใจในความเป็นไทย

เรื่องที่ 2 คุณธรรม จริยธรรมของการเป็นพลเมืองดี

เรื่องที่ 3 การมีจิตอาสาในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นใน ชุมชน สังคม

เรื่องที่ 4 ความภูมิใจในความเป็นไทยเพื่อส่งเสริมความปรองดอง

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ศึกษาเอกสารการสอน บทที่ 4
2. ศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ
3. ปฏิบัติกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมายในเอกสารการสอน
4. ศึกษาจาก ซีดี
5. มีส่วนร่วมในกิจกรรมประชาธิปไตยในระดับต่างๆ

สื่อการสอน

1. เอกสารการสอนบทที่ 4
2. แหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น ตำราเรียน สื่อ สิ่งพิมพ์ต่างๆ กศน.ตำบล ห้องสมุด และอินเทอร์เน็ต
3. ใบงาน
4. ซีดีเรื่อง คุณธรรม จริยธรรมของการเป็นพลเมืองดี
5. กระดาษปรีฟ
6. ปากกา

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
2. สังเกตทักษะกระบวนการ โดยใช้แบบประเมินทักษะและกระบวนการ
3. ตรวจสอบผลงาน โดยใช้แบบประเมินผลงาน
4. การร่วมกิจกรรมประชาธิปไตยในระดับต่างๆเช่นรณรงค์การเลือกตั้งและการออกเสียง
ประชามติ

สำนักงาน กศน. จังหวัดเชียงใหม่

บทที่ 4

การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม จิตอาสา และความภูมิใจในความเป็นไทย

เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม จิตอาสาและความภูมิใจ ในความเป็นไทย

คุณธรรมและจริยธรรม

คำว่า “คุณธรรม” ตามความหมายในพจนานุกรม หมายถึง สภาพของคุณงามความดี ส่วนคำว่า จริยธรรม ตามความหมายแยกออกเป็น 2 คำคือ “จริย” หมายถึง การประพฤติปฏิบัติ และ “ธรรม” หมายถึง คุณความดี ความจริง ความถูกต้อง กฎ กฎเกณฑ์ กฎหมาย หลักคำสอนในศาสนาหากจะสรุปรวมทั้งคุณธรรม และจริยธรรม ตามความเข้าใจของผู้เรียบเรียงคงหมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนให้ตั้งมั่นอยู่ในความดี ทั้งกาย วาจา และใจ

ในเรื่องของคุณธรรม และจริยธรรม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ หลัก ราชการ ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักคุณธรรม และจริยธรรมในวิชาชีพข้าราชการที่สำคัญยิ่งสำหรับให้ข้าราชการพึง ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติราชการ 10 ประการ มีใจความสำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. ความสามารถหมายถึง ความชำนาญในการปฏิบัติงานในด้านต่างๆให้เป็นผลสำเร็จได้ดียิ่งกว่าผู้มี โอกาสเท่าๆกัน
2. ความเพียร หมายถึง ความกล้าหาญไม่ย่อท้อต่อความลำบาก และบากบั่นเพื่อจะข้ามความขัดข้อง ให้จงได้โดยใช้ความวิริยภาพมิได้ลดหย่อน
3. ความมีไหวพริบ หมายถึง รู้จักสังเกตเห็นโดยไม่ต้องมีใครว่าเมื่อมีเหตุเช่นนั้นจะต้องปฏิบัติการอย่าง นั้น เพื่อให้บังเกิดผลดีที่สุดแก่กิจการทั่วไปและรีบทำการอันเห็นควรนั้นโดยฉับพลัน
4. ความรู้เท่าถึงการ หมายถึง รู้จักปฏิบัติการอย่างไรจึงจะเหมาะสมแก่เวลาและอย่างไรที่ได้รับ สมเหตุสมผลถึงจะเป็นประโยชน์ที่สุด
5. ความซื่อตรงต่อหน้าที่ หมายถึง ตั้งใจกระทำกิจการซึ่งได้รับมอบให้เป็นหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต
6. ความซื่อตรงต่อคนทั่วไป หมายถึง ให้ประพฤติซื่อตรงต่อคนทั่วไป รักษาตนให้เป็นคนที่เขาทั้งหลาย จะเชื่อถือได้
7. ความรู้จักนินยัสยคน ข้อนี้นับเป็นข้อสำคัญสำหรับผู้ที่ทำหน้าที่ติดต่อกับผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่หรือผู้น้อย
8. รู้จักผ่อนผัน หมายความว่า ต้องเป็นผู้ที่รู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาวว่าเมื่อใดควรตัดขาดและเมื่อใดควรโอนอ่อนหรือผ่อนผันกันได้มิใช่แต่จะยึดถือหลักเกณฑ์หรือระเบียบอย่างเดี๋ยวจึงจะก่อให้เกิดผลเสียควรจะยึดหยุ่น ได้
9. ความมีหลักฐาน ข้อนี้นี้ประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 ประการคือ มีบ้านอยู่เป็นที่เป็นที่มั่นทางมีครอบครัวอัน มั่นคงและตั้งตนไว้ในที่ชอบ
10. ความจงรักภักดี หมายความว่า ยอมเสียสละเพื่อประโยชน์แห่งชาติศาสนาและพระมหากษัตริย์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชพระราชนานคุณธรรม 4 ประการ แก่ ข้าราชการและประชาชนในคราวสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี มีข้อความดังนี้
 - ประการแรก คือ การรักษาความสัตย์ความจริงใจต่อตนเองรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยเพื่อส่วน ใหญ่ของบ้านเมืองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

- ประการที่สอง คือ ความรู้จักข่มใจตนเองฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ ความดีนั้น
- ประการที่สาม คือ ความอดทน อดกลั้น และอดออม ไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริตไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด
- ประการที่สี่ คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

คุณธรรม 4 ประการ ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้นโดยทั่วกันแล้วจะช่วยให้ ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ดัง ประสงค์

จิตอาสา

เมื่อกล่าวถึง “จิตอาสา” อาจจะเป็นคำใหม่ที่เริ่มเป็นที่รู้จักกันในวงกว้างไม่ถึง 10 ปี ผู้นำคำนี้มาใช้ครั้งแรกน่าจะเป็นเครือข่ายพุทธิกาน ในโครงการ “ฉลาดทำบุญด้วยจิตอาสา” ต่อมาคำนี้ได้นำไปใช้อย่างแพร่หลาย พระไพศาล วิสาโล ได้ให้ความหมาย “จิตอาสา” ว่า คือจิตที่ไม่นิ่งดูตายต่อสังคม หรือความทุกข์ยากของผู้คน และปรารถนาเข้าไปช่วย ไม่ใช่ด้วยการให้ทาน ให้เงิน แต่ด้วยการสละเวลา ลงแรงเข้าไปช่วย ด้วยจิตที่เป็นสุขที่ได้ช่วยผู้อื่น จะเห็นว่า ไม่ใช่แค่ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นอย่างเดียว แต่เป็นการพัฒนา “จิตวิญญาณ” ของเราด้วย

“จิตอาสา” คือ ผู้ที่มีจิตใจที่เป็นผู้ให้ เช่น ให้สิ่งของ ให้เงิน ให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังร่างกาย แรงสมอง ซึ่งเป็นการเสียสละ สิ่งที่ตนเองมี แม้กระทั่งเวลา เพื่อเผื่อแผ่ ให้กับส่วนรวม อีกทั้งยังช่วยลด “อัตตา” หรือความเป็นตัว เป็นตนของตนเองลงได้บ้าง

“อาสาสมัคร” เป็นงานที่เกิดจากผู้ที่มี จิตอาสา ซึ่งมีความหมายอย่างมาก กับสังคมส่วนรวม เป็นผู้ที่เอื้อเพื่อ เสียสละ เวลา แรงกาย แรงใจ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น หรือ สังคมให้เกิดประโยชน์และความสุขมากขึ้นการเป็น “อาสาสมัคร” ไม่ว่าจะป็นงานใดๆ ก็แล้วแต่ที่ทำให้เกิดประโยชน์ในทางบวก ล้วนแต่ป็นสิ่งที่เราควรทำทั้งสิ้น คนที่จะเป็นอาสาสมัครได้นั้น ไม่ได้จำกัดที่ วัย การศึกษา เพศ อาชีพ ฐานะ หรือ ข้อจำกัด ใดๆ ทั้งสิ้น หากแต่ต้องมีจิตใจเป็น “จิตอาสา” ที่อยากจะช่วยเหลือผู้อื่น หรือสังคม เท่านั้น

ภูมิใจในความเป็นไทย

เอกลักษณ์แห่งความเป็นไทย คือสิ่งที่บ่งบอกความเป็นไทยได้อย่างดีที่สุดเพราะประเทศไทยนั้นได้ชื่อว่าเป็นประเทศเอกลักษณ์เป็นของตนเองชาติหนึ่งของโลก มีอักษร ตัวอักษรที่เป็นเฉพาะของตัวเอง พร้อมกับ การแต่งกายแบบฉบับไทย ที่มีรูปแบบลวดลายที่สวยงามอ่อนช้อย อีกทั้งการแต่งกายแบบฉบับไทยในสมัยปัจจุบัน ได้นำเอาไปประยุกต์ในแบบสากลจนเป็นที่โด่งดังไปทั่วในเรื่องความสวยงาม

นอกจากความสวยงามที่ไม่เหมือนใครของเครื่องแต่งกายแบบนั้น ความสวยที่สื่อออกมาจากตัวตนแห่งคนไทย ก็จะเป็น “การไหว้” ที่เป็นเอกลักษณ์ชาติเดียวในโลกที่ไม่มีใครเหมือน เอกลักษณ์ของไทยนั้นไม่ได้มีเพียงแค่การไหว้ที่สวยงามเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ยังมีสถาปัตยกรรม แบบไทยๆ ที่สามารถเห็นได้ตามศาสนสถาน (วัด) โบสถ์วิหาร ปราสาทพระราชนาง และอาคารบ้านทรงไทยอันสวยงามสดงดงาม

เอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่เห็นเด่นชัดก็คือการแสดงรำไทย ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนไทยได้อย่างดี

เอกลักษณ์ทางดนตรีไทยนั้นก็ป็นรองชาติใดในโลกเหมือนกัน ซึ่งสามารถขับขาน บรรเลงเสียงที่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ ต้องมนต์สะกดของเสียงเพลงเลยทีเดียว เสน่ห์ของดนตรีไทยยังสามารถนำมาผสมรวม ร่วมกับดนตรีสากลเพิ่มความไพเราะไปอีกในรูปแบบหนึ่ง นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีการละเล่นและดนตรี

ที่สืบสานประเพณี เช่น ในงานสงกรานต์ เราจะพบเห็นประจำกับการละเล่นทั้งดนตรีพื้นบ้าน และการละเล่นอันเป็นคุณลักษณะที่โดดเด่นของคนไทย เช่น การเล่นสบ้า การเล่นซ่อนหา การเล่นวิ่งผลัด การละเล่นดนตรีไทย ซึ่งเป็นดนตรีพื้นเมือง ซึ่งจะไม่พบเห็นในยุคปัจจุบัน ปัจจุบันจึงเป็นที่น่าเป็นห่วงและน่าเสียดาย ที่เราจะพบเห็นเด็ก ๆ ลูกหลานเล่นแต่เกมส์ต่างๆ ในอินเทอร์เน็ต ที่ได้ทั้งปัญญาและทำให้เสียผู้เสียคน ทำให้หลงลืมความสำคัญในวิถีชีวิต และดำรงไว้ซึ่งประเพณีอันดีงาม

นอกจากนี้เมืองไทยเป็นเมืองพุทธที่หลากหลายด้วยพิธีกรรมอันงดงาม ที่มีมาแต่ยาวนานเป็นพิธีกรรมสร้างความห่วงหาอาทร สร้างความสัมพันธ์ การประกอบพิธีกรรมจะสร้างความสัมพันธ์ทางด้านจิตใจอย่างลึกซึ้ง กับผู้ให้และผู้รับ ส่งเสริมความเคารพนับถือซึ่งกันและกันระหว่างหลากหลายอายุ

วันสำคัญที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยคือ วันสงกรานต์ ซึ่งเป็นวันแห่งความผูกพันของสมาชิกในครอบครัวอย่างแท้จริง เมื่อก่อนพ่อแม่เตรียมเครื่องแต่งกายใหม่ๆ ไว้ให้ลูกหลานรวมทั้งเครื่องประดับ ใช้สำหรับตกแต่งเพื่อความบริสุทธิ์ในกายไปทำบุญที่วัดในหมู่บ้าน นอกจากนั้นลูกหลานจะเตรียมเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ให้พ่อแม่ปู่ ย่า ตา ยาย ได้สวมใส่ หลังพิธีรดน้ำดำหัวเพื่อขอพร ซึ่งเป็นความรัก ความผูกพันอย่างแท้จริงของลูกหลานในครอบครัว พ่อแม่มีความสุข ความปลื้มใจ ที่ได้เห็นลูกหลานมาด้วยกันพร้อมหน้า

เรื่องที่ 2 คุณธรรม จริยธรรมของการเป็นพลเมืองดี

คุณธรรมและจริยธรรมระดับบุคคลในสังคมประชาธิปไตย

คุณธรรม และจริยธรรมระดับบุคคล หมายถึง สภาพคุณงามความดีที่เป็นประโยชน์ปัจเจกบุคคล แนวความคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมระดับบุคคล มีผู้จำแนกบุคคลออกไปตามสภาพในสังคม เช่น ในฐานะเป็นสมาชิกรัฐ และในฐานะผู้นำหรือผู้ปกครองรัฐ การมีคุณธรรมและจริยธรรมระดับบุคคล มีความสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากหลักการอิสรภาพ เสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาธิปไตยมีความเสี่ยงต่อ การทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคม ถ้าสมาชิกในสังคมขาดคุณธรรม คุณธรรมและจริยธรรมระดับบุคคลในสังคมประชาธิปไตย จำแนกออกเป็นสองส่วน คือ การมีคุณสมบัติของมนุษย์ที่ดี และการเป็นประชาชนที่ดีในสังคมประชาธิปไตย ในส่วนแรก จะได้นำเสนอคุณสมบัติร่วมของศาสนาที่กล่าวถึงความดีที่พึงมีในตัวบุคคล อาทิ ความซื่อสัตย์ การทำความดี ความเมตตา การยึดมั่นในหลักธรรม ในส่วนที่สองจะได้นำเสนอ คุณสมบัติร่วมของสังคมที่คาดหวังในตัวบุคคล เช่น การทำตามกฎ กติกาของสังคม การไม่ละเมิดกฎหมาย การไม่ก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในสังคมการมีสมาธิ เป็นต้น การเป็นประชาชนที่ดีในสังคมประชาธิปไตย จะได้ชี้ให้เห็นลักษณะเฉพาะของสังคมประชาธิปไตย ที่เป็นเรื่องจำเป็นสำหรับ ประชาชน ที่ต้องมีคุณธรรมจริยธรรมแตกต่างไปจากสังคมในระบอบการปกครองอื่น ซึ่งอาจเรียกได้ว่า เป็นคุณลักษณะทางจิตบุคคล ต้องสอดคล้องกับการพิทักษ์ความเป็นอิสรภาพ เสรีภาพ และเสมอภาคของตนเองไปพร้อมกับการเคารพในสิทธิศักดิ์ศรีของมนุษย์โดยเท่าเทียมกัน การยอมรับความแตกต่างทางความคิด ความเคารพสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่น การตระหนักและแสดงความรับผิดชอบต่อสาธารณะ การตระหนักในหน้าที่ของพลเมืองที่มีต่อส่วนรวม การเห็นแก่ประโยชน์สาธารณะมากกว่าประโยชน์ส่วนบุคคล เพราะหากบุคคลคำนึงถึงแต่สิทธิเสรีภาพของตนเองโดยไม่สนใจสิทธิเสรีภาพของคนอื่น ก็จะความเห็นแก่ตัวยิ่งถ้ามีการพัฒนาการขึ้นเป็นผู้ปกครองก็จะกลายเป็นผู้ปกครองที่เผด็จการ

คุณสมบัติทางคุณธรรมและจริยธรรมของพลเมืองดี

- การยึดและปฏิบัติตามหลักศาสนา
- การเป็นคนดีในสังคม
- การเคารพในสิทธิศักดิ์ศรีของมนุษย์โดยเท่าเทียมกัน

- การยอมรับความแตกต่างทางความคิด
- ความเคารพสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่น
- การตระหนักและแสดงความรับผิดชอบต่อสาธารณะ
- การตระหนักในหน้าที่ของพลเมืองที่มีต่อส่วนร่วม
- การเห็นแก่ประโยชน์สาธารณะมากกว่าประโยชน์ส่วนบุคคล

คุณธรรมและจริยธรรมของบุคคลที่มีต่อสังคมในสังคมประชาธิปไตย

คุณธรรมและจริยธรรมของบุคคลที่พึงมีต่อสังคม หมายถึง การมีคุณงามความดีในการทำหน้าที่พลเมืองของประชาธิปไตย ความสำคัญของประเด็นนี้อยู่ที่การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ดีไม่ใช่ขึ้นอยู่กับว่ามีผู้ปกครองที่ดีมีคุณธรรม การทำหน้าที่ให้บริการประชาชน บำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้กับประชาชนเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับการทำหน้าที่ต่อประเทศชาติของประชาชนด้วยคุณธรรมและจริยธรรมของบุคคลที่มีต่อสังคมในสังคมประชาธิปไตย ประกอบด้วย การมีรูปแบบความคิดสร้างสรรค์ทางบวกในการแสดงบทบาทอย่างแข็งขันในการร่วมพัฒนา และแก้ไขปัญหาของสังคมด้วยต่างๆเช่น

- การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจประเด็นสาธารณะอย่างแข็งขัน
- การมีส่วนร่วมในการกระทำเพื่อส่วนรวมด้วยความเต็มใจ
- การสนับสนุนการเสริมสร้างความแข็งขันของชุมชน
- การปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบของบ้านเมือง/เคารพในกฎกติกาของสังคม
- การติดตามตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารและหน่วยงานของรัฐ

ทั้งนี้การมีบทบาทดังกล่าวหากทำด้วยความไม่มีคุณธรรมจริยธรรม ก็ก่อให้เกิดความวุ่นวายเดือดร้อนและทำให้เกิดความแตกแยกในสังคม จนถึงการล้มล้างระบบการเมืองการปกครองกลายเป็นอนาธิปไตยแทนประชาธิปไตยได้ในบางกรณีก็อาจกลายเป็นเครื่องมือของคนที่ไม่หวังดีต่อประเทศชาติ

คุณธรรมจริยธรรมของนักพัฒนาในสังคมประชาธิปไตย

คุณธรรมจริยธรรมของนักพัฒนา หมายถึง จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่วิชาชีพของนักพัฒนาที่ดี และการดำรงตนในสังคมอย่างนักพัฒนาที่ดี มีความสำคัญต่อการพัฒนาและรักษาดำรงไว้ซึ่งระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของบ้านเมือง อาจกล่าวได้ว่าเป็นจรรยาบรรณ หรือ มาตรฐานวิชาชีพของนักพัฒนาที่ดีจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ในวิชาชีพของนักพัฒนาที่ดี และการดำรงตนในสังคมอย่างนักพัฒนาที่ดี ประกอบด้วย

- ความรับผิดชอบในการนำความรู้ไปใช้ในทางการเมืองการปกครอง
- เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจด้วยการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแก่สังคม
- ความสุจริตในการแสดงความคิดเห็นต่อระบบการเมืองการปกครองและสังคม
- ปกป้องหลักการอิสราภาพ เสรีภาพ และความเสมอภาค
- สนับสนุนและการปกป้องการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
- ต่อต้านการใช้อำนาจการเมืองการปกครองในทางที่ผิดและเสียหายต่อประเทศชาติ

เรื่องที่ 3 การมีจิตอาสาในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในชุมชน

สังคมกิจกรรมอาสาสมัคร เป็นกระบวนการของการฝึก “การให้” เพื่อขัดเกลาละวางตัวตน บ่มเพาะความรัก ความเมตตาผู้อื่น โดยไม่มีเงื่อนไข ทั้งนี้กระบวนการของกิจกรรม ซึ่งเป็นการยอมสละตนเพื่อรับใช้ และช่วยเหลือแก้ไขวิกฤติปัญหาของสังคม อาสาสมัครจะได้เรียนรู้ละเอียดอ่อนต่อสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัวมากขึ้น สัมผัสความจริงเชื่อมโยงเหตุและปัจจัยความสุขและความทุกข์ เจริญสติในการปฏิบัติงานที่ศาสนาพุทธเรียกว่า พรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาเพื่อให้เกิด “การให้” ที่ดีกิจกรรมอาสาสมัคร จึงเป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลได้ขัดเกลาตนเองเรียนรู้ภายในและเกิดปัญญาได้

ที่ผ่านมาไทยอาจเคยชินกับการทำความดีด้วยการใช้เงินลงทุนใน บุญ ไม่ค่อยอยากออกแรงช่วยเหลือ เพราะถือว่า การทำบุญกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือผู้มีบุญบารมีจะทำให้คนๆ นั้นได้บุญมากขึ้น คนไทยจึงมักทำบุญกับพระบริจาคนเงินสร้างโบสถ์ แต่ละเลยการ “ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์”

นอกเหนือจากการอาสาทำดีในรูปแบบกิจกรรมแบบน่ายรักๆ ด้วยการปลูกป่า ขี่จักรยานลดโลกร้อน ช่วยเหลือเด็ก ช่วยเรื่องการศึกษา ฯลฯ โดยไม่ไปขวางทางโจรหรือทางโกงแล้ว ยังมีกิจกรรมทำดีในรูปแบบใหม่ ซึ่งอาจถือเป็นการเติมเต็มการทำประโยชน์ต่อสังคมที่ผู้สนใจ ในด้านการอาสาทำดีสามารถนำไปใช้ได้

เรื่องที่ 4 ความภูมิใจในความเป็นไทยเพื่อส่งเสริมความปรองดอง

ความเป็นไทยเราพอจะแยกได้หลายระดับตามความตื้นลึกของความเป็นไทย เมื่อมองอย่างผิวเผินก็ตอบได้ว่า “อยู่ที่คนไทย” หรือ “อยู่ที่ประเทศไทย” ซึ่งยังมองเพียงผิวเผินเท่านั้น แต่ถ้าจะมองให้ลึกขึ้นไปอีก ความเป็นไทยจะอยู่ที่สถาบันทั้ง 3 คือ “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์” ถ้าขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปความเป็นไทยก็จะมี ถ้าจะมองให้ลึกขึ้นไปอีก ความเป็นไทยจะอยู่ที่ “เอกลักษณ์เฉพาะของคนไทย” เช่น ภาษาไทย เครื่องแต่งตัว กิริยามารยาท ศาสนา ศิลปะ ดนตรีไทย กีฬา ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น ถ้าไม่มีสิ่งเหล่านี้ความเป็นไทยก็ไม่มี

ถ้าจะมองให้ลึกขึ้นไปอีกความเป็นไทยจะอยู่ที่ “ชีวิตที่เรียบง่ายสงบไม่เบียดเบียนใคร” คือคนไทยนั้นมีความเป็นอยู่ที่ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย และใจดีชอบช่วยเหลือคนอื่น นี่คือนิยามความเป็นไทยที่สำคัญอย่างหนึ่ง

ถ้าจะมองให้ลึกเข้าไปอีก ความเป็นไทยที่จะอยู่ “คุณธรรมภายในจิตใจ” คือคนไทยจะเป็นคนกตัญญู กตเวทิต์ ซื่อสัตย์ จิตใจ เสียสละ สามัคคี อุดมถนอม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เชื่อฟังและเคารพผู้ใหญ่คนแก่คนเฒ่า เป็นต้น ซึ่งคนไทยแท้ๆจะมีคุณธรรมเหล่านี้

ถ้า จะมองให้ลึกถึงที่สุดแล้วความเป็นไทยจะอยู่ที่ “ความเป็นอิสระ” คือไม่ขึ้นกับใคร ไม่ชอบเป็นทาสใคร ทั้งทางร่างกายและจิต ซึ่งคำว่า “ไทย” ก็แปลว่า อิสระ คือทั้งร่างกายเป็นอิสระ และจิตใจก็เป็นอิสระ ซึ่งอิสระทางจิตใจก็คือ ไม่ถูกอำนาจฝ่ายต่ำครอบงำ

สรุปว่า ความเป็นไทยนี้มีหลายระดับ ซึ่งปัจจุบันเราจะเหลือความเป็น ไทยกันสักเท่าใดก็ลองมองดู เพราะปัจจุบันวัฒนธรรมต่างชาติได้เข้ามาครอบงำเด็กและเยาวชนของเรากันจนไม่รู้เสียแล้วว่าความเป็นไทยอยู่ที่ตรงไหน มองไปทางไหนก็เห็นแต่ร่างกายเท่านั้นที่เป็นคนไทย แต่การปฏิบัติกลับแทบไม่มีความเป็นไทยเลย จึงทำให้ทั้งน่าเสียดายว่าสิ่งที่ดีงามจะสูญหายไป และน่าอับอายต่างชาติที่เขายังรักษาเอกลักษณ์ของชาติเขาเอาไว้ได้ ถ้าทุกคนสามารถรักษาเอกลักษณ์ความเป็นไทยไว้ได้ ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ก็จะน้อยลง หรือหมดไปได้ เพราะโดยพื้นฐานเอกลักษณ์ความเป็นไทยแล้วนั้น มีแต่ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีไม่แตกแยก

แบบทดสอบหลังเรียน

คำชี้แจง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุด

1. ใครต่อไปนี้ปฏิบัติตนตามจารีตประเพณี วัฒนธรรมได้ถูกต้องที่สุด
 - ก. ป่าสีทำบุญตักบาตรทุกวัน
 - ข. ลุงไทไม่นับถือศาสนาใดเลย
 - ค. ป้าสมใจไปร่วมงานผีตาโขน
 - ง. ลุงทองแดงร่ำเซ็งบั้งไฟในงานแห่บั้งไฟ

2. ข้อใดคือหลักธรรม 3 ประการ ของการเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
 - ก. การวธธรรม สามัคคีธรรม เมตตาธรรม
 - ข. การวธธรรม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม
 - ค. การวธธรรม เมตตาธรรม ปัญญาธรรม
 - ง. สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม เมตตาธรรม

3. มานะถูกเพื่อนต่อย เขาโกรธมากแต่ไม่ได้ตอบเพื่อน แสดงว่ามานะยึดการปฏิบัติตนตามวิถีประชาธิปไตยข้อใด
 - ก. รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล
 - ข. รู้จักการประนีประนอม
 - ค. รู้จักใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา
 - ง. รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง

4. มานะถูกเพื่อนต่อย เขาโกรธมากแต่ไม่ได้ตอบเพื่อน แสดงว่ามานะยึดการปฏิบัติตนตามวิถีประชาธิปไตยข้อใด
 - ก. รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล
 - ข. รู้จักการประนีประนอม
 - ค. รู้จักใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา
 - ง. รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง

5. ถ้าทุกคนปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย จะเกิดผลอย่างไร
 - ก. ทุกคนมีฐานะดีขึ้น
 - ข. ชุมชนจะไม่เกิดการขัดแย้ง
 - ค. ชุมชนมีวิถีชีวิตเรียบง่ายแบบชนบท
 - ง. ทุกคนในชุมชนไม่ต้องทำงานหนัก

6. ข้อใดบอกความหมายของ “พลเมืองดีตามวิถีระชาธิปไตย” ได้ถูกต้องที่สุด
 - ก. พลเมืองดำเนินชีวิตบนทางสายกลาง
 - ข. พลเมืองที่ยึดหลักประชาธิปไตยในสังคม
 - ค. พลเมืองที่ยึดหลักประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต
 - ง. พลเมืองที่ดำเนินชีวิตแบบครอบครัวประชาธิปไตย

7. ใครเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
- ต่ายซิปไล่แมงที่ขอบแอบเข้าบ้าน
 - ตุ๊กตาลูกให้คนชราที่นั่งบนรถเมล์
 - ตาลจูงคนแก่วิ่งข้ามถนนตอนรถกำลังวิ่ง
 - ตัวชอบเด็ดดอกไม้ในสวนสาธารณะไปให้ครู
8. ถ้านักเรียนกำลังมีข้อขัดแย้งกับเพื่อน นักเรียนจะแก้ปัญหาได้อย่างไร
- ยอมรับเมื่อเพื่อนมีเหตุผลที่ดีกว่า
 - ให้เพื่อนในห้องตัดสินข้อขัดแย้ง
 - ตัดสินใจปัญหาตามความคิดตนเอง
 - แจ้งครูประจำชั้นให้เป็นผู้ตัดสินข้อขัดแย้ง
9. ใครบอกความหมายของ “พลเมืองดี” ได้ถูกต้อง
- คนที่มีจิตใจดี
 - คนที่ปฏิบัติตนตามประเพณี
 - คนที่มีนิสัยถือศานาพุทธ
 - คนที่ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมือง
10. ความหมายของคำว่า “ประชากรปไตย” ข้อใดถูกต้องที่สุด
- ประชาชนผู้มีอำนาจ
 - ประชาชนผู้เป็นใหญ่
 - ประชาชนต้องพึ่งพาอาศัยกัน
 - ประชาชนต้องตัดสินใจในทุกๆ เรื่อง

บรรณานุกรม

ความหมาย ความสำคัญของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย [ออนไลน์].เข้าถึงได้จาก

<http://www.peopleworldcity.com/> (วันที่ค้นข้อมูล 26 ตุลาคม 2558)

หลักการประชาธิปไตย [ออนไลน์].เข้าถึงได้จาก <https://sites.google.com/>

(วันที่ค้นข้อมูล 26 ตุลาคม 2558)

หลักอำนาจอธิปไตย [ออนไลน์].เข้าถึงได้จาก pantip.com/topic/30031386

(วันที่ค้นข้อมูล 26 ตุลาคม 2558)

ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ [ออนไลน์].เข้าถึงได้จาก www.chaoprayanews.com

(วันที่ค้นข้อมูล 26 ตุลาคม 2558)

การเสริมสร้าง คุณธรรม จริยธรรมจิตอาสา และความภูมิใจในความเป็นไทย [ออนไลน์].เข้าถึงได้จาก

mt-ksn02-so02002.blogspot.com/2015/04/41.html

(วันที่ค้นข้อมูล 26 ตุลาคม 2558)

สำนักงาน กศน. จังหวัดเชียงใหม่

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายทวีศักดิ์ แยมพลาญ ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอสันป่าตอง

คณะผู้จัดทำ

นางวาริภา โนภาศ ครู กศน.ตำบล กศน.อำเภอสันป่าตอง

สำนักงาน กศน.จังหวัดเชียงใหม่

คณะกรรมการ/ปรับปรุงแก้ไข

ที่ปรึกษา

นายศุภกร ศรีศักดิ์ดา ผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.จังหวัดเชียงใหม่
นางมีนา กิติชานนท์ รองผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.จังหวัดเชียงใหม่

คณะกรรมการ/ปรับปรุงแก้ไข

นางนิรมล บุญชู	ผู้อำนวยการกศน.อำเภอดอยหล่อ	ประธานกรรมการ
นายโยธิน สมโนนนท์	ครูชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
นางศุภราญ ใจน้อย	ครูอาสาสมัครฯ	กรรมการ
นาง โชติดาร่า ใจน้อย	ครูอาสาสมัคร ฯ	กรรมการ
นางรจนา กันธะวงศ์	นักวิชาการศึกษา	กรรมการ
และ		เลขานุการ